

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétetnek fel.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklje-muzeum őre.

A lapszellemi és anyagi részét illető közlemé-
nyek az ereklje-muz. őre címére küldendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, hosszú-utca 3. sz.

Előfizetési díjak:
 $\frac{1}{4}$ évre 1 frt, $\frac{1}{2}$ évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kéziratok nem adatnak vissza.

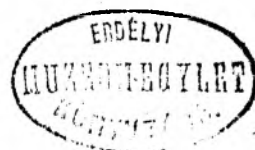
Nemzeti dal.

Talpra, magyar, hi a' haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk vagy szabadok?
Ez a kérdés, válaszokat!—

A' magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ösapáink,
Kik szabadon éltek haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.
A' magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Fényesebb a' láncznál a' kard,
 Jobban ékesíti a' kart,
 És mi még is lánczot hordtunk!
 Ide veled, régi kardunk!
 A magyarok istenére
 Esküszünk,
 Esküszünk, hogy rabok tovább
 Nem leszünk.

A' magyar név megint szép lesz,
 Méltó régi nagy híréhez,
 Mit rá kentek a' századok,
 Lemossuk a' gyalázatot.
 A magyarok istenére
 Esküszünk,
 Esküszünk, hogy rabok tovább
 Nem leszünk.

Hol sírjaink domborúlnak,
 Unokáink leborúlnak,
 És áldó imádság mellett
 Mondják el szent neveinket.
 A magyarok istenére
 Esküszünk,
 Esküszünk, hogy rabok tovább
 Nem leszünk.

Petőfi Sándor.

Petőfi „Nemzeti dal“-a.

Lapunk megindultakor bizony magunk sem hittük volna, hogy a mai dicső ünnep alkalmával már ily becses meglepetésben részesíthetjük t. olvasóinkat. Mert Petőfi „Nemzeti dal“-át minden magyar ismeri ugyan, a nagyvilág bármely részében éljen is, de magát a lelkesítő vers *eredeti első példányát* még az egykoruak közül is, vajmi kevesen láthatták. Mai nap az már ritka ereklye-számba megy, s ezért örvendünk mi, hogy azt *eredeti betűivel*, fotocinkográfiai úton készült hű másolatban (a vers történetére vonatkozó néhány sor kíséretében) bemutatathatjuk.

Petőfi lángszavu „Talpra magyar“-ja a fel-

szabadított magyar sajtó *második* terméke, s ez még becsesebbé teszi. Egyszerre nyomták a híres „12 pont“-tal együtt a pesti Landerer és Heckenast nyomdájában, 1848 márczius 15-én délben, maguk a mozgalom vezetői. E korszakalkotó napon a költő szavalta el először az ujjászületett Magyarország tomboló rivalgása és éljenzése közt a nagy népgyűlésen, este pedig *Egressy* Gábor a „Nemzeti Színház“ színpadján. S a „halott-föltámasztó költemény“-nek, mint azt *Jókai* nevezte, itt oly hatása volt, hogy még „Bánk bán“-t sem akarta hallgatni az ujjongó közönség. Még az is eltörpült most e nap, a „Nemzeti dal“ mellett!

E versét Petőfi pár nappal márczius 15-ike

előtt írta Jókaival közös szállásán és érdekes tudnunk, hogy a költemény első sorának végső szavait ép az ő megjegyzésére változtatta meg; mert a mint Petőfi e versének eredeti kéziratában olvasható, az első sor előbb így hangzott: Talpra, magyar, *most vagy soha!* S így része van Jókai szerencsés észrevételének is abban a varázsszerű hatásban, melyet a „Nemzeti dal” országszerte tesz és fog tenni mindaddig, míg csak e földön *magyar* élni fog!

E ∞ fia.

Szerkesztőségünk az eredeti betűk kliséjét Budapestről felkérésre a következő levél kíséretében kapta: *Budapest, 1892. február 25.* A „Történelmi Lapok” tek. Szerkesztőségének. A hazafias cél iránti tekintetből szívesen bocsátjuk a tek. Szerkesztőség rendelkezésére a „Talpra Magyar” eredeti betűinek kliséit, kérve, hogy használat után azokat hozzánk visszajuttatni sziveskedjenek. Az illető számból kérünk annak idején egy példányt. Kiváló tisztelettel: a „Grafikai Szemle” szerkesztősége és kiadóhivatala. *Tanay József, szerkesztő.*

Okmánytár.

Cserey naplója.

Eredeti je a sepsi-szentgyörgyi székely muzeumban.

— Közli: Várkonyi Endre. —

Cserey naplója, melyből 3 lapot csak *mutatóul* közlök, igen érdekes, amennyiben a honvédfoglyok sajátkezűleg írták be neveiket, s így a legauthenticusabb forrás. Erdemes volna autogrammokban közölni az egész naplót, de ez nagyon sokba kerülne, mert az itt küldött mutatóvány alig ötöd-része. De a hátralevő rész még érdekesebb, több ma is szereplő jelesünk nevét találjuk benne, s a végén Cserey leírja a fogságban nyert bánásmódot. Érdekes Zathureczky Istvánnak kufsteini naplója is, melyben leírja a csatákat, melyekben résztvett, miként került Kufsteinba, hogy bántak ott vele stb.

Cserey a naplóját maga ajándékozta muzeumunknak, s a kis 16" alaku, zöldvászonba kötött könyvecskére a következő nyomtatott lapocskát ragasztotta:

„Az 1848—49-ben a magyar szabadságért harczolt és várfogságra ítélteknek ezen könyvbe személyesen beirt nevei:

I. Az aradi várban.

II. Az olmücsi várban.

III. A komáromi várban.

Mind a három várnak alólírt fogoly volt lakója, e könyvet a Székely Muzeumnak adja át.

Eger, 1890. április 10.

Nagyajtai Cserey Ignác,

1848—49. honv. ezredes és a VI. és VII. hadmegyék főparancsnoka.

1849-ik évben.

I-ső: Az aradi várfogságba.

II-ik: Olmüzi várfogságba.

III-ik: Komáromi várfogságba — alólírottal együtt szenvedettek névsora.

1849-be az aradi várba ítéltettem el.

1850-be az aradi várfogságból Olmüztbe vitettem.

1852-be Olmüztből a komáromi várfogságra vitettem.

Cserey Ignác,

48/49. Ezeredes,

a VI. és VII. hadmegyék főparancsnoka.

(Mint a tinta színe és az írás is mutatja, e néhány sort az első lapon jóval később írta az ezredes úr, mint-

egy magyarázóul a későbbiekhez, hol a datum nincs kitéve.)

A 2-ik lapon következnek aztán a névsorok, melyek némelyike, főleg a németeké, olvashatatlan:

Franz Baron Ipanowa(?) Platz Major. Mesterházy István, ezredes; Lipóti Miksa, százados; Karáchon István, 14. Husz. Ezred Százados, I. hadtest; Prevenvár János, százados 1-ső husz.-Ezrednél; Hüttl Mór, százados a 34-ik honvéd-zászlóalýból; Schweidel Béla, százados a negyedik huszár-ezrednél; Kutassy Pál, 1-ső husz.-ezrednél őrnagy. Emlékezzék meg rólam Szomor százados. Miguel Esterházy, százados; Liptay Ferencz, alezredes; Mihálovits Mihály, alezredes, 7-ik huszár-ezred; Ghyczy Imre, 4-ik huszár-ezredbeli százados; Győzei Vincze, őrnagy; Driquet Péter, alezredes az 1-ső hadtestnél; Pálffy János, 4-dik ezredbe főszázados; Eperjesi Antal, első honvéd magyar vadász-ezredbeli százados; Anton Hild, gedient als Hptmann beim 14. Honvéd Batalion; Sz. Ivány Kásmir, alezredes; Máriássy János, ezredes h.-osztály-par.; Hamzer Károly, vezérkari őrnagy; Alexander Pászthory, im 4. Hus. Reg. Major; Lukács Károly, kapitány; Heidler, vezérkari őrnagy. Multadnak örülj; jövődöd multad legyen — Schott László, százados, 131-ik zászlóalj; Soupper Sándor, vezérkari őrnagy; Soupper Ágoston, alezredes; Takács Lajos, őrnagy; Waldberg Károly, ezredes; Fornszek Sándor, őrnagy; Querlonde Ferd., ezredes; Antos János, őrnagy a vezérkartól; Szillárd Adolf 8-dik huszár-ezredbeli őrnagy; Pethő Vilmos, őrnagy és III-ik hadtest segédje; Bezeredy, vezérkari alezredes; Sebő Alajos, 1. husz. alezredes; Csunká Antal, 4-ik huszár-ezred őrnagy; Ernst Gärten, ung. Pionier Hauptm. Károlyi Miklós, alezredes a 6-dik husz.-ezr.; Rohonczy Lipót, 16. huszár-ezr. ezredese; Scharich, Hptm.; Csermelyi Lajos, m. táborkari őrnagy; Okolicsányi József, alezredes; Heinrich Meyer, major; Tájkerti Mihály, 7-ik huszár-ezredbeli őrnagy; Alapi Salamon Elek, alezredes; Pósta Ferencz, s. k. alezredes; Friedrich Pcslaske, Hauptman bei Wasa; Arthur Trojacki Rittmeister beim 7-ten Huszaren Regiment; Konkolyi Ignátz, százados, 12-dik h.-ezred; Leopold Zsurmay, Obester bei 10. t. H. Reg.; Longin Winzbuki Rittm. des 8. Husz. Regm.; Maygraber, őrnagy az 52-dik magyar serezedben; Meszlényi Jenő, ezredes; Bárány Sándor, őrnagy; Péchy József, százados; Latkóczy, százados; Szabó József, őrnagy; Joronki(?) Hugó; Qu Wartensbéler Ágoston, alezredes; Sándor s. k., 9-dik zászl. őrnagy; Eduard Wárady, Hpt.; Izidor Towornicki Hptm.; Szodtfeidt Nándor, alezredes, utászkarai főnök; Molnár Károly, őrnagy, 51-dik z. par.; Szibenliszt Antal, százados; Jos. Szalyszay, őrnagy; Hukits s. k., őrnagy; Kókényesi Szaniszló, ezredes; Galvagni Obrist im 2-ten husz. Regim.; Wadowszky, főhadnagy; Emil v. Sebes, major; J. Hofmann Hptm.

(Folyt. köv.)

**Személy és Vagyon
erős szakos megtámadója
és Gyujtogató
R Ö G T Ö N
felakasztatik.**

Ezt a rövid szavú, de sokat mondó falragaszt nagy plakát-betűkkel 1848. őszén ragasztatta ki Kolozsvár hatósága a falakra. Nyomatott a kolozsvári ev. ref. nyomdában, a hol most lapunkat nyomják. E plakát betűi ma is meg vannak. Az akkori szedők közt is él még Kolozsvárt kettő.

T Á R C Z A.

Lengyel legio dala.*

Talpra nép! a Tátra megett,
Védni a magyart siessünk,
Menjünk a közellenségre
Együtt víjjunk, együtt essünk.
Ha mi vállat vállhoz vetünk,
Ketten együtt nem veszhetünk.

A magyarnak híre régi,
Fénylik a történet lapján;
A lengyelt is látta vívni
Már a német néhanapján.
Ha mi vállat vállhoz vetünk,
Ketten együtt nem veszhetünk.

Nagy az ellen számra nézve:
De nagyobb a lélek köztünk.
Nem kérjük mi: hányan vannak?
Megszámláljuk majd ha győztünk.
Ha mi vállhoz vállat vetünk,
Ketten együtt nem veszhetünk.

Trónján reszketend a zsarnok,
Ha mi a magyarral tartunk;
Lehullnak a szolgálanczok
S megjön a mit rég óbajtunk.
-Ha mi vállat vállhoz vetünk,
Ketten együtt nem veszhetünk.

Fel hát nép! a Tátra megett,
A fehér sas már felszálla.
Egy a lengyel a magyarral;
A világ öt hadd csodálja!
Együtt kell nekünk küzdenünk,
Szabaddá csak így lehetünk.

Langie Antal után lengyelből.

Sárosi Gyula.

Tánczvigalmi meghívók Nagy-Szebenben 1849-ben.

Ime hat tánczvigalmi *meghívó*. Magában csekélység, de positiv adat arra, hogy a Bem alatt küzdő magyar-erdélyi honvéd hadsereg Nagy-Szebenben 1849. márcz. 11. 10¹/₂ órakor östve bevette, hónapokig elfoglalva tartotta s tisztikara a polgárság bizalma fölébresztése végett nyilvános vigalmakat rendezett.

Az I. *meghívó* zöld-fehér díszítésű, kised négyzögű, fenn középben a magyar-koronás czimer, közbül a *meghívó-szöveg* zöld festékekkel nyomtatva:

A magyar tisztikar Tánczvigalmában résztvenni kéretik T. cz. *Eichelburg Hadnagy* . . . We . . . Syl által.

Tartatik a város táncztermében Márczius hó 27-én 1849. Kezdeté fél 8 órakor.

A II. teljesen egyező az előbbivel, csak a meghívottak mások:

* Ez a vers az Abrányi Emil által szerkesztett „*Jövő*” című napilap 1848. decz. 22. számában jelent meg. A lapot Tenky Sándor felső-bányai orvos, 1848—49. honv. őrmester küldte be az ereklye-muzeumnak.

T. cz. *Pintye Nina és Lina* Kisasszonyokat, a tisztikar meghívja . . . . . Bálinth által.

Tartatik stb. Mindkettő írópapirosra volt nyomtatva.

A III. ezüst díszítésű, négyzögű *meghívó*, középben áll a magyar-koronás czimer, közbül az aranybetyűvel nyomott szöveg:

A magyar-erdélyi hadseregi tisztikar tánczvigalmában résztvenni kéretik: T. cz. *Pintye* úr családjával — az összes tisztikar által. Tartatik a város táncztermében márcz. 31-én 1849.

Kezdeté 8 órakor. (Papir simított fehér regál).

A IV. írópapiarra vörös és zöld festékekkel nyomtatott *meghívó*: Április 14-ik napját ünnepli Verestorony (vörösen nyomva). Megkéreti májusi reggelire és ebédre (zölden nyomva). *Pintyéné* asszonyság két leányával (vörösen nyomva).

1-ső májusra viradóra (zölden nyomva).

Az 55-ik zászlóalj (vörösen nyomva)
tisztikara által (zölden nyomva).

Az V-dik negyedívrétű írópapiarra feketén nyomtatott *meghívó*:

BETHLEN GERGELY

Ezredes.

Pintye urat családjával szívesen látja a folyó év Ápril 24-én estvéli 8 órakor a B. Bruckenthal-házban tartandó tánczvigalomba.

V. V.

A VI-dik az előbbihez minden egyében hasonló, csak a meghívottakban volt némi különbség:

T. *Pintyenő* leányával stb.

A *Pintye*-ház és család a leglelkesebbek s legmagyarabbak egyike volt Nagy-Szebenben. Feje volt *Pintye Péter* kir. kincstári irnok, hitvese Küküllővármegyei birtokos magyar nemes nemzetség sarja; két művelt és kedves lányuk: *Károlin* és *Anna*, az első *Lakatos Jánosné*, ma is egy polgári leányiskola igazgatója, utóbbi doktor *Ábrahámné*, régen elhalt, egy fia közös hadseregbeli ezredorvos; fiuk: *József* kir. törvényszéki bíró, Samu 1848—49-ben honvéd, a kiegyezés után kereskedelmi miniszteri osztálytanácsos, *Károly* kir. kuriai tanácsjegyző, egy elhalt, nevét nem tudom, az is szép hivatali állásban volt. Nevöket már a szabadságharcz alatt *Borszékire* változtatták, hogy magyar érzelmőknek ez is igaz kifejezője legyen.

A *meghívók* egyikén levő *Eichelburg* hadnagy magyar érzelmű ember és honvéd volt, *Bálinth* honvéd főhadnagy, *Bethlen Gergely* előbb Kossuth-huszár kapitány, mely ezred neve később *Mátyás XV-ik* huszár-ezred névre változott s ezredese gr. *Bethlen* lett.

A *meghívókat* ide zárva, kérek a *kolozsvári ereklye-muzeumban* számukra, mint *Lakatos Jánosné* Ónagysága adományának helyet. Nekem már rég át voltak adva, jobb helyre nem tehettem.

Jakab Elek.

A nemzethez!

Hazánk történelmének egyik legnevezetesebb s mondhatjuk, legszebb korszakát képezik az 1848—49. események. Hazaszeretet, lelkesedés, bátorság, ész, erő, leleményesség és a legnehezebb viszonyok között való szívós kitartás sehol oly mérvben nem nyilvánult és oly szép harmoniában nem egyesült, mint nálunk. Az események között lépten-nyomon olyan részletekkel találkozunk, a melyek a csodával határosak s a melyek száraz leírásának olvasása is lelkesedést kelt és a hazaszeretet tüzeit a legfásultabb kebelben is lángra lobbantja.

Minden művelt nemzet a történelmében korszakot alkotó nagyobb eseményeinek legapróbb részleteit is hangya-szorgalommal gyűjti össze, hogy teljes képet adhasson róla az utókornak.

Az 1848—49-iki események oly rohamosan követték egymást s azok közül, a kik hivatva voltak az eseményeket leírni, annyin hulltak el az ádáz tusákban s végül a szomorú vég után oly gyásznapiak következtek, hogy ezek miatt vagy megsemmisültek a már megírott adatok, vagy pedig meg lett gátolva azok leírása.

E miatt nagyon sok olyan részlet van még, a mi élő szemtanuk emlékezetébe be van ugyan vésve, leírva azonban vagy nincsen, vagy ha itt-ott le is van írva, niucs hozzáférhetővé téve.

E lappal havonként kétszer megjelenő *képes folyóiratot* indítottunk, hogy hazánk legnevezetesebb korszakának történelmi adatait addig, a mig annak szereplői életben vannak, összegyűjtsük, a már megírottak hézagait kiegészítsük, a történelmi munkákba becsuszott tévedéseket tisztázzuk s a nagy napok eseményeinek ismeretét terjeszszük, emlékét kegyelettel ápoljuk s megőrizzük.

Nemzetünk iránt való szeretet, szabadságharcunk szent emlékei iránti kegyelet, a multak történelmi adataiból merített tapasztalatokon okuló jövőbe vetett hitünk és bizalmunk ösztönöz és lelkesít a munkára.

E munkában való részvételre *tért nyitunk mindazoknak*, a kik adatokkal az események megvilágításához hozzá járulni *tudnak és késznek*.

Felhívjuk a hazafias *közönség*, a hazafias szellemben vezetett *testületek, iskolák, intézetek* és *körök* figyelmét a támogatásra.

Lapunk csak úgy teljesít feladatot, ha a hazának minden pontján talál pártfogókra s ha adatait a még élő harmincezer honvéd, intéző férfiú s milliókra menő szemtanuk jegyzeteiből, tollából vagy ajakáról hiteles alakban nyeri.

Négy évtizednél több telt el a lapunk homlokára irt idők óta. *Sietniünk kell, mert sok időnk nincs hátra.* Soraink egyre ritkulnak s a halogatással sok értékes adat *örökre sirba száll!*

A nemzet részére indítjuk a lapot s a haza fiainak nyújtjuk át pártolás végett.

A pártolástól függ feladatunk sikeres megoldása.

A szerkesztő bizottság.

1849. márczius 11.

— Piski, Nagyszeben. —

Ez a nap a magyar történelem egyik szerencsés és tündöklő napja! Többször leíratott, de több fontos árnyalatát még eddig nem olvastam, ezért szükségesnek látom leírását.

A piski-i ütközet után Bem tábornok Medgyesre vonult — nem akarván az ágyúkkal megrakott Nagyszeben s az egyesült ellenséges sereget Szeben alatt megtámadni — és a székelyszékekkel összeköttetését biztosítani kívánta. Terve lévén az ellent támadásra birni s e végett Szebenből kivonulásra kényszeríteni. Ezt a tervét előmozdította az Urbán ezredes betörése Bukovinába és

az Olaszhonból érkezett Van der Nul ezredes sürgetése. Medgyesre érkezte után Bem tábornok tervéhez képest szemlét tartott Segesvár felé és sas-szeme hamar feltalálta a helyet, melyen az ellent törbe csalhatja a Dános és Segesvár között az országot mellett fekvő erdőkből a Küküllő folyóba vezető vizmosta 2 öl széles és másfél öl mély árok körüli terepben. A mely napon Bem tudósítást kapott Urbán beütéséről, megérkezett a 6 székely zászlóalj Medgyesre, ezeket Urbán ellen pár órai pihenés után azonnal utnak indította s Urbánt másodsor is kiűzvé Erdélyből, — márcz. 1-én, midőn Puchner csapatai támadólag léptek fel, már Medgyesen termett s az összes csapatok előtt a 11-ik zászlóalj zászlaját, (melyet báró Huszár Károlyné ő nagysága ajándékozott, mivel a zász-

* Ezt a felhívást lapunk 1. számából szükségesnek tartottuk ez alkalommal ismét közölni azért, mert a jelen szám több ezer példányban olyan kezekbe kerül, kik az 1. számot nem kaphatták meg. Felhívjuk reá olvasóink figyelmét és felkérjük egyúttal arra, hogy terveink megoldásához lapunk köré minél több hívet megnyerni sziveskedjenek. Ujjonnan előfizetőknek a 2. számtól kezdve még tudunk szolgálni példányokkal. Az első számot, a mint az előfizetők létszáma megállapodik, újból szedjük s utólagosan megküldjük azoknak, a kiknek ezt készlet hiánya miatt meg nem küldhettük.

lőalj szabályszerű zászlaját nem kaphatta meg s mely a legjobb és legnehezebb habos selyem-szövetű háromszínű volt, egyik felén az ország czimerével, másik felén: „királyért, hazáért, szabadságért!” felirattal), — a több ütközetben és kiváló képen a Piski melletti csatában szerzett fényes érdemeiért sajátkezüleg megkoszoruzott és a 3-ad rendű érdemrendet tűzte reá s csapatait, melyeket a vitézség fővegével a veres sapkával tüntetett ki, azonnal harcra vezette s az ellent éjfélig Nagy-Selykig visszanyomta. Az ütközetben sebesült meg jobb lába alsó részén puska golyó által kapott lövés következtében *Inczédy Sámuel* őrnagy, ki 1848-tól a következő év márcz. 2-ig a 17. zászlóaljat dicsőségre vezette. A megsebesült őrnagy helyét gr. Bethlen Olivér foglalta el. A következő napon az ellen egész erejével lépve fel, Bem csak ágyu-harcba bocsátkozott s seregéből csak 4 ezeret vezetett harcra, szándéka lévén magát megveretni és Segesvárra vonulni, mi sikerült is, de hátrálva is győzött; mert ágyuival az ellenek több ágyuit leszerelte, lelővette 29 lovat az ütegektől és 22 tüzért; a gyalogság pedig elfogott 95 bukovinai határőrvadászt és 91 száz vadászt, míg e napon aránylag a magyar seregnek kevés vesztesége volt. Éjjel Erzsébetvárosra s másnap Segesvárra vonultunk. Itt azonnal rendelkezett a Dános feletti terep megerősítésére. A Küküllő mindkét partján hatalmas ágyu mellvédeket emeltetett s a fennebb említett mély árok szélén a gyalogság által és részére védelmiül éjjel-nappal ásott. Az ellen átlátván az erődített telep előnyeit s rá nézve a nagy hátrányt, elhatározta Bemet Segesvár nem erődített felén hátra támadni meg. Márcz. 9 én erős tüzrakásaiból észrevettük, hogy Puchner a dános vonalat feladta; tízedikén lovas őrnagyai jelentették Bemnek korán reggel, hogy Puchner seregével átkerült a déli vonalra s éppen érdemeleket osztogat felállított összes csapatai előtt.

Azonnal utnak indította sergét s Paraté mellett serege előcsapata előtt jó 1846-ki bor mellett felolvastatta a kormány által küldött, a honvéd és huszárhoz szóló, lelkesítő felhívásokat! A hatás nagyszerű volt, a hazafias, tüzes felköszöntések egymást érték, miből az oroszán részt Osztrólenka hőse kapta.

Gróf Bethlen Gergely parancsot kapott a 11. és 81. zászlóalj és a gyönyörűen felszerelt debreczeni vadászosztály, hét székely ágyu és egy század Mátyás-huszárból álló dandárral oldalvéd gyanánt Musnán átvonulni Asszonyfalvának, a vezér a fősereggel indult az országúton Szebennek.

Sereg nagyobb örömmel soha se indulhatott ütközetbe; mindenik honvéd a győzelem biztos reményében lévén, hogy a hazaárulás főfészke kezeinkbe fog kerülni!

A főserég 4 órai előnyben volt az oldalvéd fölött, mely utóbbi márczius 11-én 8 órakor érkezett Asszonyfalvára s Nagy-Selyken félórát pihenve, folytatta útját. Bem délután 2 órakor találkozott a muszákkal, kiket visszanyomva Nagy-Szeben falai alá szorított s esti szürkületig a Szebent környező sáncok is be voltak véve.

E közben dandárunkhoz sűrűn érkeztek futárok siettetés végett. Nagy-Csürhöz érve, már dandárunk 48 dobos és a trombiták harsogása mellett lelkesen dalolta az „Osztrák ármány” kezdetű dalt. Szürkületig kezdett s Szeben ragyogott a világitástól, de a hazaárulókra mind rémesebben hatott az érkező dandár hatalmas kardala.

A törzskarhoz érkezve a vezér, csendet parancsolt s megállást, s a törzskar főnöke Bauer őrnagy által a 11-ik zászlóaljhoz azon buzdító szavakat intéztette, hogy a székely ujonczok már bevettek két sáncot s a czölöp erődítést (Pallizád) a zászlóalj gyorsan beveszi! A zászlóalj-parancsnokhoz pedig személyesen intézte (gróf Bethlen

Olivér), hogy egy negyed óra alatt Szeben piacán fogja átvenni jelentését, hogy e város be van véve. Rövid idő alatt a parancsot a zászlóalj teljesítette s felvonultunk Nagy-Szeben főterére. Az ablakokból a fényár eltűnt s a bűnök sötét fátyla borította; e helyett azonban eltűntek az ég fellegei, a hold tündöklő fényvel, nyájasan ragyogott a hős tettekre! A főtéren pihent a Vizaknánál elveszett 22 ágyunk, köztük egy üteg: „Ne bánts a magyart!” Ezeket magyar tüzeink örökönyvek közt ölelték át s nemsokára megérkezvén a törzskarral Bem; riadó „éljen!” ejtette rémületbe pont $\frac{3}{4}$ 11 órakor a gyászvitézek fővárosát.

A honvédek nagyobb része a politikai magyar foglyok kiszabadítására, egy más része pedig az oláh comite felkeresésére sietett. A foglyokat kiszabadították, a comiténak csak hült helyét találták a szobákban, hosszú mécsü gyertyákkal és félig pakolt uti bőröndökkel, s így csak irományaikat foglalhatták le.

Igy került magyar kézre a hazaárulás, communismus, a legrutabb rablás és orgyilkoltatás főfészke s ezzel megkezdődött a bámuló világ által soha nem látott fényes győzelmek láncszorozata!

Másnap már zengett az őrökön tábornoknál a szebeni cigányok által huzott Rákóczi induló és a honvédek ajkán a dal:

A szebeni határon,
Nyargal Puchner számaron.
Megy Gedeon utánna
Kötőfék a nyakába!

Bem győzelmei folytatására indulván, a 11-ik zászlóalj N.-Szebenben hagyta, 800 székely ujonczot adván át a negyedére apadt zászlóalj kiegészítésére, kiket tíz nap alatt napi 8 órai gyakorlatokkal annyira harcra készpessé tettünk, hogy a további hadjáratokban pontosan teljesíthették honvéd feladataikat.

Torda, 1892. február 22-én.

Ferenczy Ferencz,
1848—49 évi honv. százados
a 11-ik zászlóaljnál.

Vasvári Pál.

— Képpel. —

A multkor bemutattuk a márcziusi napok egyik fiatal Demosthenesének Vasváriának sirhelyét. Bemutatjuk most az arcképét. A fiatalságot kiválóan érdekelni fogja, mert fiatal volt ő is s láng szavaival kiváló képen az ifjúságra hatott.

Életrajzot nem közlünk róla, fenntartjuk ezt arra az alkalomra, a midőn siremlékének ünnepélyes leleplezése fog történni a havason.

Egy-két szóval rámutatunk arra, hogy mit tett.

Vasvári (Fejér) Pál, a Teleki Blanka grófné által előkelő családok leányai részére alapított fővárosi nevelő intézetben tanár volt. Szereplése márcz. 5-én kezdődött, a mikor a pozsonyi országgyűléshez a fiatalság megbízására az autonomia ügyében a feliratot szerkesztette. —

Márcz. 14-én tartották Budapesten *kilencz* század után azt a népgyűlést, a hol a nép értelmi erővel tettelegesen szerepben lépett fel. Ezen a népgyűlésen terjesztették elé a 12. pontot, és ezen a népgyűlésen tolmácsolta Vasvári egy rögtönzött lelkesítő beszédben a fiatalság ér-

zelmeit. Előadta a bel és külföldi politikai helyzetet és egyetértésre hívta fel a honfiakat. Indítványát lelkes éljenzés között egyhangulag elfogadták.

Vasvárit lángoló beszéde után vállaira vette a fiatal-ság s ő innen is intette őket a vállalat veszélyeire s egyuttal figyelmeztette a dicsőségre, mely a hazára háramlik, ha győznek. „Életünk a hazáé“! kiáltá a fiatal-ság. Ugy hát, szólt Vasvári, gyilkot rántva elő kebléből s azt ég felé emelve, a szabadság istenére esküszöm, hogy addig nem fogok nyugodni, míg a zsarnokság fenéjét gyökerestől ki nem irtottam. Esküszünk mi is! viszonozák a többiek.

Éjféli tizenkettőt ütött ekkor az óra.

Reggel korán kiragasztották mindenütt az irva sok-szorosított 12 pontot és fél hétre Jókai, Petőfi és Vasvári már együtt volt.

Magukhoz vették az egyetemi polgárokat, kikhez szintén lelkes beszédet tartott Vasvári. Jókai felolvasta nekik a 12 pontot, Petőfi pedig megeskette őket.

Innen a hatvani utczába mentek s a Landerer nyomdáját felszabadították a cenzura alól. A gép vigan zakatolva nyomta a szabad sajtó első termékét a „Nemzeti Dalt“ azokkal a betűkkel a mit lapunk elején bemutatunk és a „Mit kíván a magyar nemzet“? híres „12 pont“-ot. Kün zugott az eső, Vasvári lelkesítő, gyújtó hatású beszédet tartott és a „Nemzeti dal“ ezer meg ezer lenyomatban járt kézről-kézre . . .

Vasvári sírhelye.

— Levél Tordáról. —

Becses lapjának (1848—49. Történelmi lapok) 1892-iki 2. számában olvasám az 1848—49-ben alakított önkéntes szabad csapat vezérének Vasvári Pálnak, a gyalui havason, az ugynevezett Fontinelen történt halálát.

Én mint rendező s vezénylő őrmester a XXXI honvéd z. a.-ban szolgáltam 18 hónapon át. Mikor a fegyverletételre kényszerítettünk csekély számra (300) apadt z. aljunk legényei sehogy se akarták a fegyvert se muszka, se német kézbe adni, azért azt határoztuk, keljünk át a Maroson valahogy és a havasokon át jvjünk ki Várad felé, vagy a merre lehet. Át mentünk a

Maroson vällig, nyakig érő vízben, szóval estvefelé el-értünk egy Solymos nevü faluba, itt körül vettek s el fogtak az oláhok, s a lett, hogy Topánfalvára kerültünk a havasi király (az ő mondások után) Janku eleibe, ki reá ismerve századosunk Varju Pálra, igen kitünő szivességgel fogadott mindnyájunkat. 48 órai pihenő után a legénységet három irányban (Nagy-Várad, Bánffy-Hunyad, Kolozsvár) ki kísértette a havasból biztos kísérek mellett. Századosomat, és engemet vissza tartott, hogy mi célból, azt most nem írom ide!

Hat hét eltelte után minket is elkisértetett 3 tribunnal B.-Hunyad felé, — tehát utunk Marisel falu felett álló Fontinelle magaslaton vitt el. Ide érve egyik tribun (Szelezsán Juon magyar renegát) mutatta azt a helyet; hol hátra vonulás közben a Vasvári lova egy vastag levágott fán átszöktetni akarva megbotlott, el esett, a ló

nyaka kifczamodott, Vasvári Pált pedig ő (Szelezsán) egy bal-tának az élével fejbe vágta; — a feje két felé nyilt és rögtön meghalt; mutatta azt a helyet, hol Vasvári a Janku parancsa következtében földdel el volt takarva. Sok rosz szagot éreztem életemben, de olyat mint azon helyen, soha. —

Mit gondol a t. Szerkesztőség? mintegy 1000 halott temetetlen! Némelyik félig elrothadva, másiknak csak a csontjai fehérlettek: mert a vadak felemészítették, de olyat is láttunk, a kinek a szó teljes értelmében csak a „csontja és a bőre“ volt, barna sárgává válva. A fenyőfa levelét a tenyerünkbe összetörve az orrunk alá tartottuk, és még is éreztük a büzt.

Kész szolgája

I. Sárkány Lajos,
XXXI. z. a. honvéd őrmester.

Levelezés.

Bethlenből.

Tekintetes Szerkesztő úr!

Elértük valahára azt az időt is, melyben nyiltan beszélhetünk az 1848—49-beli eseményeinkről és csatáinkról, mit sem tartva attól, hogy azok. kik 1848-ban mint császári katonák jöttünk be Magyarországra, s véd-tük hazánk szabadságát és alkotmányát, hogy ezért az ólombányákba kerüljünk.

Borzadva gondolok vissza, hogy 1845. év őszén Bécsben mily csekélységért akasztatott fel Miskolczi és Sütő nevű Miklós-huszár, mely kivégzés alkalmával a város lakói mily nagy részvételt voltak s mennyire óhajtották a kegyelmet, s a míg a nevezett két huszár a siralomházban volt, mily sok nép járt oda, s hogyan dobták a pénzt a tányérokba.

Jól emlékszem arra, hogy egy Dávid nevű huszár hogyan vett fel nyergébe egy bécsi fiút, s megmentette az összetapodástól, mily nagy volt a bécsiek öröme — s mily sok ajándékot kapott szegény Dávid huszár, ki nek arczépe még most is nagyon sok helyén látható.

Jól emlékszem arra, hogy 1848 május havában hogyan hozott be bennünket Gáspár András Morvából Magyarországra, s a hogy átléptük a határt, azonnal fel-eketett bennünket a haza oltalmára. Velünk jött egy báró Bubna nevű őrnagy is, ki egy szót sem tudott magyarul; sok ideig láttam közöttünk — Bejött báró Koller kapitányunk, Csánády Sándor főhadnagy, voltak olyanok is, kik oda hagytak bennünket, mint szent Pál az oláhokat, de azért el nem csüggedtünk, mert élünkön volt Gáspár András.

Jól emlékszem arra is, hogy Lamberg generális hogyan és meddig retiráltatott bennünket, s engedte hátunk mögött hazánk és nemzetünk pusztítását, miért mi egy napon két rendbeli küldöttséget menesztettünk Gáspár Andrásához, kijelentve azt, hogy ha vissza nem visz bennünket, széteszlünk. mire Gáspár másnap visszafelé vezetett s délutáni 2 óra tájban megütköztünk Tácsnál egy kis horvát táborral. Ezen csatában Pálfi nevű zászlótartónk jobb kezét ellőtték, s egy Biró István nevű közlegény elvérzett. A horvátok közül sokan elesetek, a megmaradottakat pedig másnap lefegyverkeztették. Ez történt 1848 szeptember elején.

Emlékszem, hogy 1848. október 10-ike körül hogyan fogtuk körül és fegyverkeztettük le Roth és Philippovics táborát, mely állott 9 ezer emberből; mintha most is hallanám, midőn Roth generális átadta kardját Görgeinek, hogyan közeledett Philippovics s mondotta tiszta magyar szavakkal, hogy ő több ideig lakott Magyarországon, haza jött nyugdíjba s élt csendesen családjá körében, de Jellasics akasztófát állított ablaka alá azon szigorú rendellett, hogy ha ő fegyvert nem fog ellenünk, gyermekei szemé láttára fel fogja akasztatni, s ezért volt kénytelen fegyverhez nyulni. Borzadva emlékszem vissza, hogy ezen tábor lefegyverkeztetése utáni napon Görgei hadvezérünk mily csekélységért lövetett föbe egy honvédet.

Jól emlékszem még arra is, hogy a Mura és Dráva vize közé befészkelte horvátokat hogyan úztuk ki onnan, ezután hogy mentünk át a Mura vizén hajókból összeállított hidon. Továbbá a vizen átkelésünk után tisztjeink haditanács tartására összegyülekeztek, hozzájuk közeledett velem egy szakaszban levő Molnár András nevű vén huszár részeg állapotban s mondá a tiszteknek, hogy ne töltsük az időt hiába, hanem üzzük tovább elleneinket; ekkor egy tiszt előveszi pisztolyát s Molnárra lött, de nem talált, e sem volt rest, hasonlólag járt el, de ő sem talált. Ezután Molnár megsarkantyuzván lovát, egy zászlóalj gyalogság előtt elnyargalt, kik őt (mivel császári mundurban szolgáltunk) ellenségnek vélték, sortűzet adtak, de bizony egy golyó sem talála. A halál torkából kiszabadulván, alig 50-60 lépésnyire jöttek vele szembe valami nyomorult beteges sánta honvédek, ezek is őtet ellenségnek vélvén, Molnár pedig mitől sem tartott, lováról leszurták. Egy parasztház előtt szalmára fektetve ordított, kérte legjobb barátját Rédey nevű közvitét,

hogy löjje őt föbe. Orvos által konstatálva életéhez nem volt remény, s barátja föbelötte; ennek is szemtanuja voltam. — Jól emlékszem arra is, hogy Roth táborából két főtisztet bekötött szemmel, kocsin vittek keresztül táborunkon Görgeyhez egyezkedés végett, de nem sikerült, mivel Görgey követelte fegyverök letételét, erre kaptak pár órai gondolkozási időt, de az le sem járván, utnak indult a tábor, mi pedig utánna, mindaddig, míg Ozoránál bekerítettük.

Jól emlékszem még arra is, hogy Perczel Mór lehozott bennünket Székesfehérvár alá. ottan csatára készen állva, de Jellasics ezt megérezvén, visszafordult. Még utoljára meg kívánom említeni azt is, hogy 1849. aug. havában jelen voltam Maros-Vásárhelyt a várban, hol Gábor Áron s holmija szekerekre rakatott s Kolozsvárra szállított.

Az erdélyi eseményekről később fogok írni. Továbbá vagyok bátor felkérni azon bajtársaimat, kik velem a császári Miklós- avagy a Mátyás-huszároknál szolgáltak, sziveskedjenek bár egy levelező lapon még életben létükről — úgy is jól tudom, hogy mily kevesen vagyunk — engem értesíteni, hogy örömmel mondhassam azt, hogy nem csak egyedül, hanem még többen is vagyunk.

Bethlen, 1892. február 14.

Tisztelettel:

Székely Károly,

1848-49-beli huszárőrmester.

Brassóból.

Tkts. Szerkesztő úr!

Becses lapjának 2-ik számában közölt brassyói levelemből pár sajtóhiba csuszván be, sietek azokat kijavítani. Nem *Bartín*, hanem *Bartos Károly* volt az, a ki a köpeczi csatában megsebesült. Nem *Kolozsi*, hanem *Koltón* hunyt el Teleki Sándor gróf udvarában. Továbbá ugyancsak *Bartos Károly* felől tegnap M.-Vásárhelyről a következő levelet kaptam: „Igen tisztelt honvéd bajtárs! Mivel a történelmet az időközönként megjelenő Történelmi Lapokból állítják össze: engedje meg, hogy a Történelmi Lapok 2-ik számában megjelenjen névsorát a 3-ik pont alatt említett *Bartos Károly* t illetőleg kiigazítsam. *Bartos Károly* 1849-ben június végén a 87-ik zászlóaljhoz helyeztetett át, mint főhadnagy s épen az én 1-ső számú századomba osztott be, melyben a már elhalt *Csipkés Sándor* és *Szántó István*, mint hadnagyok voltak alkalmazva.

Fogadja nagybecsülésem nyilvánítását, maradván M.-Vásárhelyt, 1892. február 23-án; alázatos szolgálja Nagy Sámuel volt honvéd-százados.

A legőszintébb köszönettel és tisztelettel vettem e kis, de lényeges helyreigazítást, melyhez még azon forró óhajtasomat csatolom, hogy sziveskedjék ő méltósága 1848-49-ben szerzett dus tapasztalatait lapunk számára rendelkezésre bocsátani.

Koós Ferenc

Székely-Udvarhelyről.

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr!

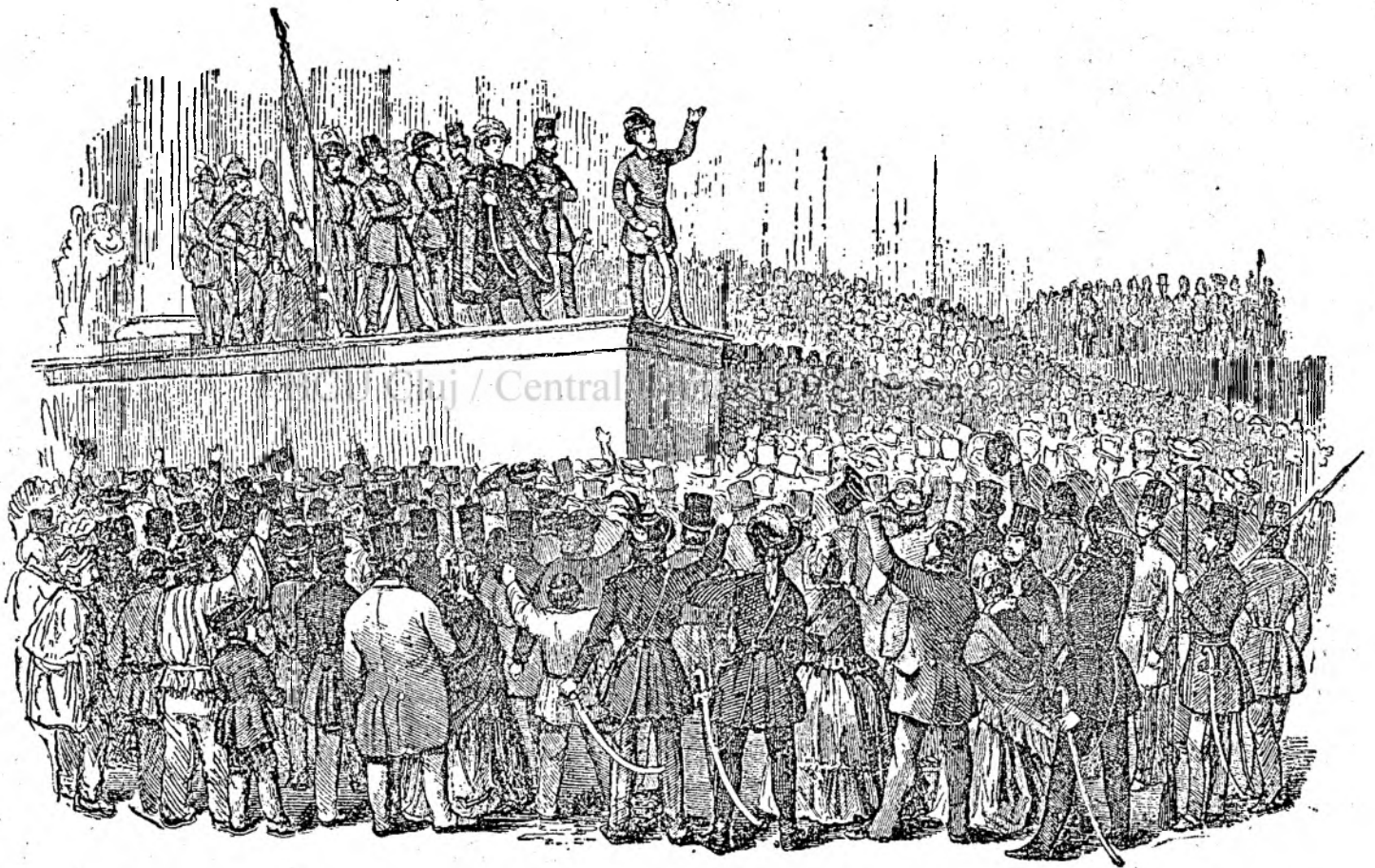
„1848—49. Történelmi Lapok“ cz. becses folyóiratának felhívására van szerencsém értesíteni, hogy székely anyavárosunk sem akarván hátramaradni a többi hazafias városok mögött, ezelőtt 6 évvel elhatározá a polgárság, hogy márczius 15-ét, a nagy naphoz méltóan, minden évben megünnepli.

Az első három évben fáklyás-zenével körmenetet tartott a polgárság, az ének, szavaltat s ünnepi beszéd a szabad ég alatt tartott. 1886-ban indítványomra a székesudvarhelyi dalegylet vette kezébe a rendezés teendőit s állandó bizottsággá alakulva elhatározá, hogy az ünnepélyt természetben tartja meg tetszés szerinti belépti-díjakkal, melynek jövedelme jótékony célra fordítatik. Indítványomra elhatározá a bizottság, hogy a márcz. 15-ki ünnepély jövedelme állandóan a Kolozsvárt létesítendő szabadság-szobor-alap javára, az okt. 6-ki ünnepély jövedelme pedig a Petőfi-szobor-alap javára fordítatik.

A rendezés élén dr. Vajda Emil és Solymosi Endre állanak.

Az ünnepélyen a dalegylet mindig közreműködik. Az ünnepi beszédek tartották: dr. Vajda Emil (3-szor), Áldor Imre (2-szer), Solymosi Endre (3-szor szavalt). Gálly Kálmán (1-szer szavalt), Bod Károly (1-szer beszédet tartott).

Az ünnepélyeken nagy és válogatott közönség jelenik meg s a rendezőség azon van, hogy az ünnepély méltó legyen a nevezetes naphoz s a befolyó összeg is hovatovább elősegítse azt a tervet, mely oly érdeklődéssel találkozott országszerte.

*

A mi becses lapját illeti, fogadja őszinte szerencsekívánatomat a szép és nemes vállalkozáshoz. A mi szerény személyemet illeti, bátor lesznek olykor-olykor bekopogtatni nebány sorral becses lapjánál. Addig is sziveskedjék becses lapjának előfizetői közé beírni.

Melyek után maradtam hazafias üdvözléssel Székely-Udvarhelyt, 1892. február 24.

Dr. Vajda Emil,
tanár.

Népgyűlés a nemzeti muzeum előtt 1848-ban.

(Eg. koru rajz után készült képpel.)

A nemzeti muzeum előtt tartott népgyűlést ábrázolja ez a kép egykoru rajz után. A rajz a Kálozdi által megzenésített „Talpra Magyar“ czimlapján is ott látható. A lépeső fokán épen Vasvári áll, e napok egyik legfáradhatatlanabb, leglelkesebb ifju szerepvivője, ki ápril 11-én is, a mikor a már kinevezett független felelős magyar miniszterium Pestre érkezett, azt a budapesti nép nevében üdvözölte és egy szép, lelkesítő beszédet mondott. Mellette vannak Petőfi,

Jókai s a márcziusi nagy napok többi szerepvivői.

Részlet a komáromi vár átadásáról.

(Az ellentáborból.)

1849. őszén folyt a tárgyalás Komárom várának átadása iránt. Tudvalevőleg Klapka adta azt át Haynau-nak, annak a férfinak, kit bresciai hyénának neveztek. Az ács-igmandi erdőtől nem messze, a herkáli pusztán táborozott az osztrák hadseregnek egy tekintélyes része. Én a „Brigade Lederer“, a 42-ik gyalogezred 19-ik századánál szolgáltam mint közlegény. Parlamentairek jöttek s mentek, hogy a vár átadása vagy bevétele felett

döntsenek. A vége az lett, hogy egy szép napon a tábor szélén egy meglehetősen nagy vászonsátort állítottak fel. Én mint „Ehrenwache“ (diször) a sátornál foglaltam állást. Délután kijött Klapka a várparancsnok fényes kísérettel lóháton a várból. Nemsokára Haynau is megjelent a sátorban. — Klapka és adjutánsa fényes diszmagyar ruhába voltak öltözve. Bementek a sátorba s megkezdtek az alkudozásokat a vár át- vagy át nem adásáról. A vita hevesen folyt; minden szót épen nem lehetett hallani, mind a mellett, hogy nagyon közel álltam, de a fenhangan Haynau által mondott végszavakat soha sem fogom elfelejteni. Ezek a szavak a következők voltak: Wenn die Festung in 24 Stunden nicht mein ist, lasse ich euch alle hängen wie in Arad. — Borzasztó benyomást gyakoroltak e szavak reám.

Másnap reggel felé megtörtént a várba való bevonulás — A Duna át volt hidalva egy hajóhiddal (Schiffbrücke). A hid végén állott egy század osztrák katona egy kapitánnyal. A hidon a várból két derék honvéd jött át. Az egyiknek oldalán volt még a kardja, a másiknak pedig már nem. Az osztrák kapitány felszólította a kardot viselőt, hogy fegyverét adja át. Ez arra kérte a kapitányt, hogy kardját elvihesse, mert az családi emléke. A kapitány nem engedte meg. Az illető nehéz szivvel oldotta le kardját s bele dobta a Dunába.

B. V.

Honvéd-egyletek köréből.

Honvédek képei. Tordán, K. Weres Sándor jeles szerkesztésében megjelenő „Aranyos Vidék“-ben olvassuk az alábbi czim alatt a következőket: „Hazafiság. Az „1848—49. Történelmi Lapok“ programmul vette ama nagy időknek még élő katonáit képekben is bemutatni bizonyos sorrend megtartásával. E czélra bekéri az egyesek fotografiáit. Ám a 48-as katonák közül ma már nem csak fizikailag van sok rokkant, de anyagilag is, kik a lefényképeztetés költségét sem képesek hordozni. Erre nézve Botár Imre tordai fényképész (lakik a piaci templom mellett) az egyesek és a „Történelmi Lapok“ érdekében tette nemes hazafiságból azt az ajánlatot, hogy ő a szűk anyagi viszonyok között levő 48-as honvédek az ereklye-muzeum számára teljesen ingyen lefényképezteteti, azonban a tehetősebbek részére is tetemes árleengedéssel dolgozik, (3 drb. mellképet ad ugyanis 1 frtéért). Botár derék fényképészünknek ezen ajánlatát minden esetre dicsérnünk kell s ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.“ Örömmel közöljük ezt, mert Kolozsvár után a torda-aranyosvármegyei honvéd-egyletben indult meg úgy látszik először tervszerűleg a honvédek lefényképeztetése. Ha már megindult, ajánljuk, hogy okvetlen vételessék le Fábíán Zsigmond egerbegyi székely huszárt is, a ki Jaádnál Bemet megmentette. Brassóban az öreg Monoki, Kézdi-Vásárhelyen Turóczy Mózes arczképét szintén meg kellene hogy szerezzék és beküldjék a honvéd-egyletek. A képekre nézve figyelmeztetjük az ereklye-muzeum nevében az egyleteket, valamint a fényképezteket, hogy a képek *kabinet* mellképek legyenek és legyen mindenik kép mellett az 1. számban pontozatokban előírt és a kerületbeli honvéd-egylet elnökének aláírásával ellátott leírás is.

Kossuth Lajos, mint egy újabb turini távirat nyomán örömmel jelenthetjük igen jól érzi magát s délutánonként fia társaságában sétákat is tesz.

A honvéd-névkönyvből kimaradt, mint hozzánk beküldötték, Rácz György pénzügyi titkár. Szolgált 1848—1849. szept. 6-ig. Örmester volt a 43. Szabolcsi zászlóaljnál.

A szabolcsi 48-ik honvéd-zászlóalj rövid történeti vázlatja.

A midőn a m. kormány 1848. tavaszán a haza védelmére, az első 10. honvéd-zászlóalj alakítását elrendelte: a 10-ik h.-zászlóalj legnagyobb részben a szabolcsi ifjabból alakult meg. A veszély növekedésével azonban Szabolcs megye is a haza védelmére, egy évi időtartamra, egy mozgó nemzetőri zászló-aljat alakított, mely *Patay* István őrnagy parancsnoksága alatt tisztekkel ellátva 6 hét alatt indulásra készen állott és 1848. Sept. 12-én a gróf Degenfeld Imréné lelkes honleány mint Zászló anya által készített és adományozott Zászlóra melynek felirata következő: — Szabolcs a hazáért, győzni vagy halni 1848. Septb. — felesküdt, a kormány rendeletére Dunaföldvárra, Perczel Mór — dandárához el is indult, a hol is részt vett Dég és Ozoránál a Róth és Filippovits által vezényelt ellenséges csapat elfogatásában.

Letévén ekkor nemzetőri jellegét, a szabolcsi 48-ik honvéd-zászlóalj czimén, a rendes honvédek soraiba osztatott be, és Fridauban, egy Zrinyi csapat segélyével az ellenséget szétverte: Innét Perczel Mór dandárával gyors menetekben Moór alá sietett a hol is 1848. december 30-án vívott harcban az egész dandár szétveretett, e zászlóalj azonban a jobb szárnyán a támadó vasasokat vissza verte Perczel Miklós parancsnoksága alatt, és 3 ember veszteséggel sikerült Csákváron keresztül Budára bevonulni.

Ezután Perczel Mór egész csapata feloszolván, Leiningen parancsnoksága alá került; részt vett a zászlóalj a nevezetes Szolnoki, Isaszegi és Gödöllőnél az erdőben vívott fényes diadalmas szurony csatában, a hol is másnap Kossuth Lajos kormányzó előtt elléptetett, a midőn is Damjanits hős tábornok által következőleg üdvözöltetett: — „Őrnagy ur, örömmre szolgál, hogy nekem jutott a szerencse, a tegnapi kivívott csatában kifejtett vitézsége és bátorságáért, a haza nevében köszönetet szavazni a zászlóaljnak: adja tudtul ezt a vitézeknek, hogy hasonló bátorsággal küzdjenek ezentul is; Isten oltalmazza meg önöket, éljen e zászlóalj, a nemzet és szabadság!!!“

Másnap Pest felé tartván, Rákosnál négy csatát vívott, és szurony szegezve bevén az ellen sánczait, azt szét verte és bevonult Budavára alá, a hol is tevékeny részt vett annak ostromában és bevételében; mely alkalommal Majos Károly főhadnagy, Schipler, Kis, Debreczeni és Derzsi hadnagyok és 7 közvitéz holtan maradtak, és 273 sebesültje lett.

Ismét szakadatlan csatározások közt Komárom alá megérkezett és itt 1848. Julius 2-án a legdicsebb harczt vívott: mert a midőn az ellenség a monostori 1-ső és 2-ik sánczokat 8 ágyuval együtt az onnét gyáván vissza vonult két hosszú zászlóaljtól kardcsapás nélkül elfoglalta, Görgei tábornok e zászlóaljhoz vágatott és Rakovszky Sámuel zászlóalj őrnagy parancsnokhoz következőleg szólt: — „Őrnagy ur van e Önnek bátorsága? Igen! kérdezze meg tehát zászlóalját, akarnak e a hazáért és szabadságáért meghalni? — a Lelkes igen felhangzása után szólt a tábornok: vezesse hát Ön zászló-

alját, és mit gyávaság feladott, Önök bátorsága vegye vissza a sánczokat; Isten vezérelje és oltalmazza Önöket!!!

A fellelkesült zászlóalj, éljen a haza! felkiáltások között rohanta meg szurony szegezve a sánczokat, és mint duló fergeteg, rettentetlen bátorsággal vetvén magát a folyton tüzelő ellenre, csekély veszteséggel tíz perc alatt, a 8 ágyuval együtt az elveszett sánczokat vissza foglalta.

Ezen dicső harci tény elismerésül az őrnagy alezredessé neveztetett, és 2-od rendü érdemjellel jutalmaztatott, a zászló pedig, mely golyóktól négy lyuk sebet visel, a 3-ad rendü érdemjellel díszített fel; erre nézve Görgei tábornok napi parancsa következőleg szól:

Komárom 1849. Juli. 4. Miután az ellenség csatárai a Monostor hegynek minden nyugati sánczait f. évi Juli 2-án bevették volna és az előre küldött zászlóaljak kevés egyének kivételével mindég vissza futottak, és miután én, a körülményektől ösztönözötten, ezen gyáva zászlóaljakat kartács tüzzel az ellenségre hajtani kényszerültem: a 48-ik zászlóalj volt az, a mely Rakovszky vitéz Őrnagyának előhaladásrai parancsomat öröm kiáltások között fogadá. a vesztett sánczokat, a bennük maradt ágyukkal együtt első rohamra bevette és az ellenséget az Ácsi erdőig vissza nyomta. Ezen fényes bajnoki tett kiérdemli minden vitéznek méltánylatát: a 48-ik zászlóalj zászlója Juli 2-ika emlékeül 3-ad rendü, és vitéz parancsnokának, ki azon naptól alezredessé előléptetett, melle, a 2-od rendü érdemjellel földiszittessék. Utódomat a fővezérségben Klapka tábornok urat ezennel megkérem, ezen díszítést nevemben a legünnepélyesebben véghez vinni. Görgei Arthur s. k.

A zászló, mint történelmi becses kincs, a Szabolcsi honvéd-egylet által a megyei Levéltárban őriztetik.

Az Egylet irattárából kivonatolta, Nyiregyháza február 16. 892.

Krúdy Gyula,

a szabolcsmegyei h. egylet elnöke.

Irodalom.

„Belső-Szolnok- és Dobokamegye története 1848—49-ben“ cím alatt 230 lapra terjedő eredeti történelmi munka küldetett be hozzánk. A mű Kádár József tanár tollából jelent meg. Kádár egyike azoknak, a kik nemcsak előszeretettel foglalkoznak a történelmi részletek kutatásával, de tehetségük is van azok helyes fel dolgozására. E könyv méltó folytatása korábbi időkből kiadott köteteknek, mik Deés város és a megye történelmi részleteit tartalmazza. Gonddal, lelkiismerettel és érdekesen dolgozta fel a szerző azokat az adatokat, a miket sok után járással, fáradsággal s anyagi áldozattal összegyűjtött, egyesek feljegyzései, egykoru hírlapi közlemények s található levéltári adatok és szóbeli közlések alapján. Feltalálható benne a márcziusi eseményeken kezdve minden, a mi e megyére vonatkozólag érdekes. — Tárgyalja a jobbágyság felszabadulását s ebből származott zavarokat, nemzetiségek mozgalmait, a nemzetörség keletkezését, honvéd toborzást és a haza oltárára tett adományokat. Urbán és követőinek viselt dolgait, a nemzetőrök lefegyverzését, Katona Miklós táborozását, Bem diadalait, a vadász zászlóaljak szervezését és működését. A megye újra szervezése, a függetlenségi örömmünnep, a honleányok áldozatkészsége, két ezer ujoncz felszerelése, a rögtön-itélőszék, a muszkák bejövetele, fegyver letétel, Kossuth bankók beszédese, az igazolás és elfogatásokon kívül a szabadságharcban részt vett élő és elvérzett hon-

védék névjegyzékét is tartalmazza. A mű ára Deesen 1 frt 20 kr. Közelebről ismertetést közlünk belőle.

A „Petőfi Múzeum“ kitüntetése. A Kolozsvárt megjelenő kitünő folyóiratot, melyet Ferenczi Zoltán dr. és Csernátoni Gyula dr. nagy gondnal szerkeszt és mely Petőfi életrajzára és műveire vonatkozó adatok egy kincses tárháza, a vallás és közoktatásügyi miniszter — az ország összes tanintézeteinek tekintet nélkül azok fajtájára, tehát a népiskoláktól kezdve a felsőbb tanintézeteig, rendeletben pártoló figyelmébe ajánlotta. Hasonlóképpen ajánlja az összes könyvtáraknak. Mi is melegen ajánljuk a közönség pártoló figyelmébe a Petőfi Múzeumot.

Toldalék,

„Zarándmegye földirati statistikai és történelmi leírásához és ezzel kapcsolatban ezt megelőzőleg vázlata az 1848—49-iki Erdélyben történt oláh mozgalmaknak.

Ez a munka csak a jövő kornak van szánva, mert a mostani körülmények között azt közzé bocsátani sem czélszerű sem tanácsos nem lenne. A szerző.

Kézdi-szent-léleki Kozma Pál előbb Zaránd megye főispánja, később az utolsó törvényes erdélyi főkormányzó egyik tanácsosa; végnapjait Aradon tölté.

A kornak megfelelő öreg betűkkel nagy irodai papírra, elég tömötten 156 oldalra terjedő kézirat van az ereklye múzeum birókában a fentebbi cím alatt. Lészay Ferencz, Kolozsvár megyei nagybirtokos, az erdélyi ev. ref. status gondnoka adománya. Szerzője mint a mű végén idegen kézírásból megtudjuk, „1853. decz. 2-án Aradon meghalt. egy sok műveltségű, ritka becsületességű, egy valóban nemes keblű embert vesztett el, családja, baráti köre, hazája. Nyugodjanak békében az áldott porok.“

Ez a kézirat-nyaláb öreg betűvel, némely helyt a szemrontásig elhalványult tintával s megsárgult papírosával nem nagyon vonzó olvasmánynak kínálkozik kívülről.

Hanem, ha az ember elolvassa a bevezetést, megszereti s megszokja az öreg helyesírást, bele találja magát az író gondolatmenetébe s csak úgy röptében barátságát kövve vele, kedvet kap véges végig olvasni mindazt, a mi ott a nagy időkről le van írva s a mi nyomtatott könyvben ki tenne 300 lapot. Egy művelt ember beszél el, a ki állásánál, tanultságánál és széles látó körénél fogva az okot és okozatot mindenben át tekinteni képes, azokat a dolgokat, a melyek körül megtörténtek, s a melyekben ő is játszott cselekvő szerepet. Az elmondottak kiegészítésében okmányok is vannak itt-ott mellékelve. Mint eredeti történelmi munka rendkívüli beccsel bír, megérdemelné a teljes szövegében való kiadást.

A háromszéki önvédelmi harcokról, Petőfi utolsó pertzeiről, Zeyk Domokos vitéz elhulltáról.

(Vége).

Petőfi utolsó pertzeiről körülbelül ezeket beszélte M. A. Mintegy 10 óraker kezdődött meg a muszkák elleni hártza Bem-apónak, ki 2000 székellyel támadott meg 8—10,000 főből álló muszka táborát, mely délután 2—3 óráig tartott, 12,000-re emelkedett szekeren hozott muszkákkal. Estefelé a fehér-egyházi szőlő vagy gyümölcsös dombról ágyui mellől azt rendeli fülem hallatára Zeyk Domokos Gulappernek, hogy szaladjon a balról fekvő erdőbe, nézze meg, miért hallgatott el az erdőben a tüzelés. Zeyk elindult. Én azon parantsot kap-

tam, hogy menjek hátra, a munitziós szekerekről hánysam le a bort, pálinkát stb. Lovam sarkantyuba vettem, hátrafelé vágtatok, miközben a fehér-egyházi útonállók által kirabolt serfőző udvarán egy zöld szekéren ült Petőfi s' kérdé tőlem, hogy hová szaladok, elmondtam rendeletem, hogy a bort a földre öntetem, előveszi Petőfi kulatsát s' arra kért, hogy töltsen meg azt, hoznék neki egy kis bort, én a kulatsot kantár-foglalkozásba indult egyik kezembe tartva tovább vágtattam s' kulatsal kezembe próbáltam a serház mellé felállított három padból, egy kis cseber vízből, tán három oroszából álló kórháznál a szükséges rendet felállítani. A sebesültek oly nagy mérvben tódultak az orvosokra, hogy egy se működhetett, egyik is kiabált: orvos Ur az én sebemet kösse be, az én vérem állítsa meg. Ily tolakodók ellen erőszakot kellett volna használnom, ha a Petőfi kulatsa nints kezembe. Egykulatsos huszár létemre csak közvetítésekkel készítettem egy négyyszögöt s' csak annak volt szabad orvos elébe lépni, kit maga az orvos a négyyszögön keresztül hívott be a körbe a műtételre. Megtöltve a kulatsot, hiven vittem vissza Petőfihez a zöld fedél alá.

Alig tiz pertzre megtörtént az ellenség kirohanása s' érte Petőfit a végzet, — meggyőződésém, hogy az utolsó korty bort én nyújtam neki — honnan Bem-apóhoz siettem. De az azelőtt elküldött Zeyk sohase tért többet vissza.

Midőn a muszkák kirohantak, Bem-apó a szekerehez ment, onnan tán földabrosszait kiveendő, mi csak azt láttuk, hogy az öreg 6 kozák körülvette, de nem bántotta, mire mi védelmére siettünk, a kozákok elszaladtak, az öreg minket, szaladókat, követve, százszor, 200-szor mormogta: „hurun, hurun, hurun“, ha mutattuk, hogy mi nem a minket üldöző kozákoktól szaladunk, hanem az elibünk kerülő 2000 muszka elől szaladunk, oda sem akart nézni.

Az öreg apó előtt szaladva, láttuk, hogy fenn az oldalon egy magyar futárt beér 6 kozák, kik magyarunkat rendre támadták, ki elhullott, ki sebet kapva, ki nem merve megtámadni magyarunkat, visszatért. Rövid időre üldözőbe veszi magyarunkat 16—18 számból álló csapat s' ezek után szalad kozák, mig mellettem szaladó bajtársam elkáronkodik mutatva, hogy „ni az a huntzfut azt hiszi, hogy 18 nem elég annak az egy magyarnak legyőzésére, midőn a kozákok a magyarunkat beérték, láttuk, hogy nagy lovával fenn állott s' alatta álltak a kozákok. Csakhamar e felállásra magyarunk leborul, ki lett volna, nem tudhattuk a nagy távolság miatt.

Holnapok mulva Szathmár megyében, mint menekvőt, meglátogatott egy testvérem, ki némely muszka tiszt magaviseletét megdicsérendő, elbeszélte azt, hogy magok a muszka tiszték, a segesvári útközetnél látva azt, hogy egy magyar mily vitézül menekült meg 6 kozáktól s' látva, hogy egy nagyobb csapat kozák üldözi, rendeletet küldöttek egy kozáktól, hogy azon vitéz magyart a 18 tagból álló csapat élve hozza el, de a rendelet későn ért rendeltetése helyére, a magyar már halva volt.

A muszka (nincs több).

Matskásy Antal.

Halálozások.

Benedek József, a nemzeti színház volt tagja elhunyt hatvanhárom éves korában Sárbogárdon. Benedek 1883-ban vált meg a nemzeti színházról, a mikor a kolozsvári nemzeti színház vezetését vette át. A szabadságharc alatt tüzértiszt volt. Utolsó éveit a vidéken bolyongva élte le, mig aztán nyugalomba lépett. Két

színész fia közül az egyik, Lajos a nemzeti színház annyira reményt felkeltett jeles tagja tavaly halt meg, a másik fia Gyula most a szatmári színház tagja. Egy leánya is maradt Flóra, Steidl László vasuti hivatalnok neje Benedeket Sárbogárdon temetik el.

Benkhard János 1848—49. honvéd-tiszt, kereskedő miniszter, szász 63. Budapest.

Gidőfalvi Jancsó Mihály a szamosvölgyi vasút főpénztárnoka, volt 1848—49. évi nemzetőr százados folyó 1892. év február 29-én életének 76-ik évében elhunyt Deesen.

Kalocsa Balázs 1848—49-iki honvéd huszár-százados, Nagy-Kőrös város legtöbb adót fizető képviselője, Pest vármegye bizottsági tagja, a n.-kőrösi ev. ref. tanítóképző egyházker.-igazgató tanácsosa február hó 9-ik napján élte 72-ik évében, hosszas szenvedés után Nagy-kőrösön elhunyt.

Dr. Kisigmándi Hamary Dániel nyug. m. kir. honvéd főtörzsorvos, több tudományos és emberbaráti társulat tagja, a budapesti reform. egyház tanácsosa, 1848—49-iki tüzérhadnagy február 21-én, életének hatvanhatodik évében Budapesten meghalt.

Dr. Lepátsek János, nyugalmazott járásorvos folyó évi február hó 26-án estvéli 10 órakor, életének 72-ik, második boldog házassága 10-ik évében meghalt Maros-Vásárhelyt. A néhai az 1848—49-ik évi szabadságharcban mindvégig Bem tábornok oldala mellett mint orvosa működött. Az elhunytat gyászolják: Özv. dr. Lepátsek Jánosné szül. Osváth Róza és gyermekei: ifj. Lepátsek János, neje és gyermekei; Lepátsek Lujza, Lepátsek Antal, Lepátsek Netti, férje Mártonfi Vidor és gyermeke s több közeli és távoli rokon.

Rausz Béla volt tolnamegyei főszolgabíró 48—49-ben főhadnagy 66 éves korában meghalt Szégsárdon.

A kolozsvári könyvnyomdászok nestora, és az ev. ref. főiskolai nyomda volt művezetője, a 41 éves nyomdász, végzett theologus és az 1848-iki szabadságharc bajnoka, volt honvéd altiszt: *Szathmári Mihály* életének 66-ik évében, 1892. Márczius 1-én reggel 9 órakor, tüdővízben Egeresen meghalt. Családot nem alkotott; de az a társadalmi kör, melyben élt, munkálkodott és küzdött, örökkön örökké tisztelettel emlékezik meg a boldogult-ról; mert élete példás, munkája becses és küzdelme kitartó volt, mely által magát tiszteltté és becsültté tette mindörökké.

Várady Antal, építőmester, városi útbiztos és 1848—49-beli honvéd altiszt, életének 62-ik, második házassága 6-ik évében márcz. hó 6-án. Kolozsvárt meghalt. Az elhunytat gyászolják: Szász Róza, mint bánatos özvegy. Id. Váradi József és neje, mint testvére. Váradi Ilka, férje Maresch Emil; Váradi József és neje Váradi Károly; Váradi Albert és neje Zicha Ida; Váradi Róza, férje Zicha Adolf; ifj. Váradi Antal, mint gyermekei Binder Laura és férje; Binder Ilka; Binder József; Maresch Irén; Maresch Endre; Váradi Kálmán; Váradi Ilona; Váradi Erzsi; Váradi Irma, mint az elhunyt unokái András Ignác és neje; Kömöcsi József és neje; Albert Károly és neje; Albert László; Albert Ágnes férje András Sándor; Szász József és neje, mint sógorai és sógoróni.

Varjas Imre ügyvéd, volt 1848—9-iki főhadnagy a komárommegyei Kömlődön meghalt. Varjas mint pápai diák 130 tanuló társával együtt beállott a 47-ik honvédzászlóaljhoz s' előbb Perczel, majd Nagy Sándor és Klapka alatt mint főhadnagy a legnagyobb küzdelmekben részt vett Komárom feladása után másfél évig bujdosott, majd Kömlődön telepedett le. A függetlenségi eszmék rendíthetetlen híve volt s' halála széles körökben keltett mély részvétet.

Tóthváradjai Kornis Károly földbirtokos 1848—49. főhadnagy Baracson 67 éves korában.

Adományok

az 1848—49. orsz. ereklye-muzeumnak.

Több rendbeli ereklye-adomány és okmány érkezett a muzeum részére. Ezek a közelebbi számban nyugtáztatnak.

Sipos Károly kolozsvári kereskedőnek egy hazafias pohárköszöntőjére Szucság kis község még kisebb intelligenciája (ref. lelkész, Nagy Sándor gazdatiszt, két tanítónő) 3 frtot adományozott.

Walton Vilmos Kolozsvárt gyűjtött: Veress Károly Oláhország, birtokos 1 frt; Kolozsvárt: Csernyánszky Lajosné 50 kr; Walton Vilmos 50 kr; Bányay János 20 kr; Heirisch Henrich 10 kr; Szentpéteri Gyula 10 kr; Kondász Dani 20 kr; Stadler Ferencz 20 kr; Fratta Géza 20 kr; összesen 3 forint.

Révay Károly Nagyágról 5 drb. nyomtatott proklamációt küldött be.

Vasvári Pál emlék-szobrára Darkó Lajos 1849. közhonvéd Mező-Rücsről 1 frtot adományozott. Van már 11 frt.

Gvosgyák Vasdi Gábor honvéd főhadnagytól Kuláról értékes könyvet kapott az orsz. ereklye muzeum.

A könyvnek ez a címe:

Gyűjteménye 'a' Magyarország számára kibocsátott Legfelsőbb Manifestumok és Szózatoknak, valamint a' cs. kir. hadsereg főparancsnokai által Magyarországnak kiadott Hirdetményeknek. Hivatalos kiadás. Első füzet, foglalja magában az időszakot 1848-dik évi szeptember 22-től, 1849-dik évi július 31-ig. 1849. Budán, az egyetemi nyomdából.

A könyvben az uralkodó, Windisgrätz és Haynau kiadványai vannak 127 lapon. A könyvhöz 27 oldalra terjedő függelék is van csatolva, a mi császári leiratokat tartalmaz.

A pénz az ereklye-muzeum pénztárnoka: Hory Béla árvaszéki elnök úrnak átadatott. A szíves adományozóknak köszönetet mond a
muzeum igazgatósága.

KÜLÖNFÉLÉK.

A márcz. 15. nemzeti ünnepre való tekintettel kettős számot adunk ki. Pótoljuk ez által a jan. 15-én elmaradt első számot is. Ápril 1-én megjelenő számunk szintén nagyobb lesz a rendesnél; 12 oldalra fog terjedni s egyik részében fel fogja ölelni a márcz. 15. ünnepélyek rövid felemlítését, melyre a beküldendő tudósítások mellékelünk olvasóinknak tudósításra szolgáló ívet. Felhívjuk olvasóinkat, hogy e hó *20-ig* postára adni sziveskedjenek a rövid tudósításokat, a melyekben a nemzeti érületnek és lelkesedésnek kívánunk rövid vonásokban képét adni. Az ünnepélyekről szóló részletes tudósításokat tartalmazó vidéki lapok példányait összegyűjtés és megőrzés végett az ereklye-muzeum címe alatt beküldeni kérjük. Vidéki bizottságok megrendelését, a mi hozzánk a szobor javára tétetett, jövő számunkban felemlítjük.

A kolozsvári orsz. ereklye-muzeum még mult év jul. 15. gyűlésén tervbe vette vidéki körök alakítását. E körök hivatva lesznek a nagy napok ereklyéit, történelmi emlékeit, az

események leírását összegyűjteni. tekintélyükkel és buzgalmukkal arra befolyjni, hogy a hol a szabadságért daliáink küzdöttek, vagy a hol a hősiesség küzdelemben elestek és pihennek, emlékek jelöltessenek meg és a helyek vagy emlékek fényképészeti úton is fel legyenek véve. Lapunk ez irányban az akciót haladéktalanul megkezdi, a mint a tavaszi napok bekövetkeznek, mely ideig minden bizonynyal a haza minden vidékén hivatket nyer zászlója alá, a mi kezdeményezéshez okvetlen szükséges.

A csikmadarasi álladalmi ágyuöntőde és löpor gyáraknak 1848—49 évekről szóló jegyzőkönyve került Kanyaró Ferencz kolozsvári unit. gymn. tanár birtokába. A füzet első tétele 1848. okt. 20. kelettel van bevezetve. Dániel Gábor honvéd százados két izben megmotozta a magyar-hermányi vasgyárt abból a gyanuból, mintha ott ágyukat öntöttek volna a szászok számára. A jegyzőkönyv 17 oldalra terjed, a fogalmazásban teljesen jártas ember által vezetve és a 126 tétellel 17. lapon 1849 augusztus 8-án Bodor Ferencz gyárigazgató által aláírva. 1851-ben még 22 sor érdekes vissza emlékezést is szó hozzá Bodor Ferencz, melyben sanyaru családi viszonyait is ismerteti. Ezt a jegyzőkönyvet Laborfalván találta Kiss Aladár datki unit. pap s töle került a Kanyaró birtokába. Néhai Szabó Károly és Kövály László egy darabig úgy vélekedtek, hogy ez hamisítás; teljesebb vizsgálat után azonban teljes hitelűnek jelentették ki. Mi a Kanyaró által küldött másolatból is hitelesnek tartjuk azt, mert a kezeink között van Gál Sándor ezredes, Bodor Ferencz igazgatóhoz saját kezűleg irt eredeti levele, melyet Tusnád 1849. jul. 6-án irt s mely a jegyzőkönyvben 95. sz. a. jul. 7-éről pontosan be van iktatva. Ezt a levelet, mely Kolozsvári Aladár hajdunánási gymnáziumi tanár, a néhai gyár igazgató unokájának a tulajdona. lapunk jövő számában közölni fogjuk Kanyaró tanárt megkértük, az érdekes jegyzőkönyvből lapunk számára egy oldalra terjedő ismertetés írására.

„Segesvári Petőfiemlék-egylet“ foglalkozik a Petőfi siremlék ügyével. Ennek igazgató alchnöke Nagyküllő vármegye alispánja Szoboszlav Károly, hová mindenemü, az egylet célját előrevivő közlemény avagy adomány küldendő. Az egylet ezülszerént még csak gyűjtéssel foglalkozik ugyan, de reménye van, hogy a siremlék ügye a legközelebbi időben már a megvalósulás stádiumába fog juthatni. A dolgok állásáról lapunkat, a hozzánk hivatalosan beküldött közlemény szerint Balás Inre ref. lelkész az egylet ügybuzgó és hazafias titkára fogja koronkint tudósítani. A mult számunkban említett 10 frt adományt is oda küldöttük.

Vasvári emlékre Brassóban is megindult a gyűjtés, melyet Koós Ferencz k. tanácsos tanfelügyelő lelkes buzgalommal folytat.

Új önkéntesek. Munkatársaink gárdája két új önkéntessel szaporodott. Vajda Emil, székely udvarhelyi tanár, ki a nemzeti eszméknek a közélet és az irodalom terén egyaránt lelkes zászlóvivője sorakozott a munkások közé. Dr. Vajda Emilt midőn bemutatjuk, a hazafias közönség figyelmébe ajánljuk azt a munkát, a melyet Kossuthról most rendez sajtó alá s melyet lapunk 2. számának irodalmi rovatában ismertettünk. A másik önkéntes Kádár József deési tanár, kinek jeles történelmi munkái tanuskoznak hazafias buzgalma mellett.

Az ereklye muzeum részére kabinet mell képeiket a kolozsvári kerületből, a szükséges leirással be-
küldötték: Bányay György, honv.; Kaukál Ferencz, tizedes;
Csonka György, honvéd; Strautz Sámuel, közhonv.; Kaukál
József, tizedes; Kováts József, tizedes; Kászoni Mihály,
huszár; Demeter Zsigmond százados; Kerekes György,
tizedes; Konecz György, közhonvéd; Szabó Mihály, alva-
dász; Ugray Balogh József, tüzmaster; Koleszár János
honvéd; Mester József, huszár; Borsódy József, honvéd;
Létay Lajos, főhadnagy; Ráczy György, tüzmaster. A
képeket a Dunky fivérek kolozsvári fény-képzési első
rangú czég művészi kivitelben, díjmentesen állította elő
az ereklye-muzeumnak. Ugyancsak átvette a muzeum S.
Retyi Antos János 1848—49. honv. tábori alezredes
arczképét körábrában dísz egyenruhában ábrázolva, a hozzá
tartozó leirással és kabinet képpel együtt. Ez a kitűnő
kép, egyik disze lesz az ereklye muzeumnak.

Honvédek albumát egy újabb csoportozattal a jövő
számban folytatni fogjuk.

Kérdések és feleletek.

Kérdések.

4. Ki birna és lenne szives t. olvasóink közül fel-
világosítást adni pozsonyi születésű Korn Fülöp Antal
1848—49-ki honvéd századosunk hollétéről? Korn, mint
törökországi emigráns, később Hamburgban 3 művet
adott ki német nyelven az emigrációról. Hazakerülvén,
1879-ben magyarul is megjelent Magyar-Óváron egy ér-
dekes könyve és nagyon óhajtanám tudni, mi lett azóta
vele? Él-e még vagy hol és mikor halt meg, illetőleg
hol lakik hátrahagyott családja? Felvilágosítások a szerk-
hez intézendők.

V. E.

Feleletek.

1. Részt vett e zászlóalj a szelindeki csatában is 1849. jan.
30-án, a midőn Bem apó a Nagy-Csűr, illetve Nagy-Szeben felől kö-
zeledő legnagyobb ellenséges csapatokkal szembe küldte azt fel a
hegyre azzal a biztatással, hogy küldi azonnal a segítséget is utá-
nak; ő maga pedig, t. i. Bem apó, a nagy tüzér, a postakertből
ágyuzott a fejükön keresztül az ellenséges csapatokra. Ez a sikeres
ágyuzás képezte a 27 zászlóalj után küldött segítséget. Emlékszem
egy tiszt nevére is e zászlóaljból (akkor hadnagy volt); Vinczének
hívták; keresztnevére nem emlékszem; egy helyen szállásoltam vele;
ő volt a szállásparancsnok, mivel 20—25-ten szállásoltunk azon
épületben lovas és gyalog harcosok. Vigan telt az idő; jól étkez-
tünk, boroztunk és énekeltünk. Vincze hadnagy gyönyörű bariton
hangon igen gyakran a következő kezdetű dalt énekelte: „Indul
vándor utra az árva didk.” Telát Vincze hadnagy úgy lehet a deb-
reczeni ev. ref. kollégium növendéke volt. Megemlékeztem e derék
zászlóaljról a „Kolosvár” 1891. évi 131. és 132. számainak tárcza-
rovataiban is; feltalálhatók azok a kolozsvári 1848—49. évi Ere-
klye-Muzeumban. A vizaknai csatában is részt vett a 27-ik honv.
zászlóalj. Imreh Sándor.

3. A 15-ik Mátyás-huszár ezredben szolgáltam én is az első
osztály (divisio) 2-ik századában. Ez osztály 1-ső százada Kolozs-
várt, gr. Bethlen Gergely; a 2-ik pedig Deésen, Makray László
századosok parancsnoksága alatt alakult 1848. nyarának utolsó fe-
hében, t. i. július végétől szept. haváig. Lovas osztályunk őrnagya
gr. Mikes Kelemen volt. E divisióból — tudomásom szerint — a
következők vannak ma életben: Dercsényi Kálmán, főhadnagy, kir.
közjegyző Homonnán; Kozma Zsombor, főhadnagy, kuriai bíró Bu-
dapestben; Dercsényi László, főhadnagy, kir. törvényszéki bíró Szath-
máron; Szász Dániel, őrmester, M.-Láposon; Orbán Károly, főhad-
nagy, Bem segéde, Mező-Madarason; Almási Domokos, takarékpénz-
tári pénztáros Marosvásárhely; Kócs Ferencz kir. tanfelügyelő,
Brassóban; zász Károly ev. ref. lelkész Nyárad-Szeredában; Ráczy
Miklós főhadnagy, Deés környékén; Ráczy Gyula, őrmester Kudu-
ban. Kolozsvárt a Biasini-szálloda főpinczére (Nagy Ferencz) szin-
tén velünk szolgált. Székely Károly bajtárs ur nevére nem emlék-
szem; úgy lehet a székelyföldön alakult Mátyás-huszárok valamelyik
századánál szolgált. Bethlenben a mult évben halt meg Benkő Jó-
zsef ügyvéd, 64—65 éves volt; egy szakaszban szolgáltam vele a
2-ik században. Ismert-e? Imreh Sándor, volt Mátyás-huszár.

Márczius idusa.

A legszebb ünnepnap márczius idusa ne-
künk magyaroknak. Márczius hónapban ébred a
természet; ébredése útnak indítja díszítő meste-
rét: a kikeletet, hogy vonja be zöld bársony sző-
nyeggel a földet, ruhazza fel virággal a fát és
bokrot. A virágok illatárjában, a zephir lágy su-
sogásában, a madár-dalban márczius idusától
kezdve a szabadság lehelletét érezzük, a szabadság
elbűvölő lágy dalaikat halljuk.

A szabadságért epedt, vágyott és szomjazott
a pesti fiatalság is és ki is vivta azt 1848. már-
czius 15-ének nagy napján.

Eltelt azután sok esztendő. Mindenik elhozta
a maga viszontagságteljes eseményeit egyesekre
úgy, mint a nemzetre. Voltak évek, melyek alatt
a legnagyobb titokban rejtegették s csak lopva
olvashatták azokat a lángbetűkkel irt sorokat tar-
talmazó nyomtatványokat, a melyek mint isteni
sugallat, röptében születtek a nagy napokban, a
melyek sziveket gyújtottak és a szabadság szent
tüzét élesztették.

Ismét jöttek évek, melyek alatt a kivított
eszmék rendre örök diadalt arattak, a melyek
alatt a nemzet szabadabban lélegzelhetett, a me-
lyek alatt meg volt engedve, hogy gondolatait
szabadon kifejezhesse.

1848. márczius idusától kezdve vérrel bo-
ritott mezőkön karddal, és a csatamezőkön kívül
az igazság és ész fegyvereivel titáni harcot és
sisiphusi munkát végzett nemzetünk azért, hogy
megvalósítsa azokat az eszméket, a miket a nagy
napon, a pesti diadal napján proklamáltak s a
melyek palladiumai annak, hogy *rabok tovább
nem lettünk!*

Rendre lesimultak a hullámok, enyészni
kezdtek az ellentétek. Kalászkok lengtek a hősök
sirja felett, kinyílt az ártatlanul börtönben sinlő-
dők előtt az ajtó rozsdától nyikorgó zárja. Ha-
zatértek száműzötteink. Kossuth-nótáinkat, harci
és nemzeti dalainkat ajakára vette az édes anya
s mialatt lágyan ringatta ölében csecsemőjét,
altató dal gyanánt ezeket énekelte neki. A cse-
semő az anyatejjel magába szivta a hazaszere-
tet, a szabadság, egyenlőség és testvériség lel-
kesítő dallamát, a gyermekből ifju, az ifjúból
férfi lett s a miért az apák börtönben sinlettek,
elvérezték, azoknak az eszméknek ünnepét meg-
ünnepli a magyar országgyűlés is. *Kuszkó István.*

A lapunk zártáig, 9-én déli 12 óráig hozzánk érkezett je-
lentésekből, az ünnepélyek tervezéséről a következő tudósítást adjuk:

Arad városa, mint nekünk jelentik, márczius 15-ét
nagy ünnepélyvel üli meg. Délelőtt a városháza nagy-
termében tartandó ünnepélyen, mely ének-számokból és
szavaltatokból fog állani, az ünnepi beszédet Jánossy Béla

tanár fogja tartani. Az ünnepély után testületileg felvonnak a szabadság szobra elé. Este bankett lesz.

A délvidéken is több helyen megünnepelik az idén a szabadságünnepet. *Oraviczábányán* az Arany-kör vette kezébe a rendezést. *A kolozsvári* unitáriusok főiskolájában tíz évvel ezelőtt, 1882. évben érettségi vizsgát tett növendékek, a kik most már mindannyian felnőtt emberek, egymásnak adott kötelező írás szerint ez év márczius havának tizenötödik napján a kolozsvári unitárius főiskolában összejönnek. Az unitáriusoknál az ilyen találkozás régi szokáson alapul. Mióta kolozsvári főgymnasiumuk fennáll, majd minden évben van benne ilyen összejövétel. Azok, a kiket a megjelenésben semmi sem gátol, a találkozás emlékére kisebb-nagyobb alapítványokat szoltak tenni s szegényebb sorsban élő osztálytársaik helyzetének javításáról is gondoskodnak. A mostani találkozásnak különösebb jelentőséget ad az a körülmény, hogy az összejövétel márczius 15-én, a nemzet ünnepén lesz. Az ünnepet *Arkosy Lajos* és *Boros Sándor* intézik. — *Kassán* az ünnepélyt a jogász ifjak rendezik. Az ünnepi beszédet *Láng Ernő* olvasóköri elnök tartja. Este alkalmi előadás lesz a színházban s a hazafias darab férfi szerepeit a joghallgatók adják.

Amerikában. Az amerikai clevelandi magyarok márczius 15-ét nagy fényvel készülnek megünnepelni. E célból még februárban közös tanácskozást tartottak az összes clevelandi egyesületek s az ünnepi program pontjait megállapították.

„A márczius 15. ünnep hét éves története Brassóban” cím alatt *Koós Ferenc* k. tanácsos tanfelügyelő össze állította és sajtó alá rendezte e német ajku városban a magyarság hazafiai érzéstől áthatott ünnepeinek a történetét.

Brassóban, mint *Koós Ferenc* munkatársunk értesít, ünnepélyt rendez az idén is az állandó márcz. 15. bizottság, mely 30 tagból áll; elnöke *Koós Ferenc*. Az idei itt már a 8-ik ünnep leendő. Belépti díjt nem szoktunk szedni. Az idei ünnepet a N° 1-ben tartjuk így: 1. Hymnus, éneklí a dalárda. 2. Megnyitó beszéd, tartja *Koós F.* 3. Emlékbeszéd, tartja *Végh Mátyás*, áll. polg. l. isk. tanító. 4. Ének. 5. Szavallat, *Bene István*. 6. Hazádnak rend., éneklí a dalárda és az egész gyülekezet. Összesen 73 testület van meghíva.

Budapesten az egyetemi ifjuság programja ugyanaz lesz, a mi a múlt évben volt. Az ifjuság az idén is *Abrányi Emilt* kéri fel az alkalmi költemény megírására. A részletek megállapítása végett az ifjuság rövid idő alatt értekezletet tart. — Az V. ker. állami főreáliskola ifjusága márczius tizenötödikét külön ünnepeli meg. A rendező bizottság már megalakult. Elnökévé *Guttman Oszkár*, jegyzőjévé *Messinger Károly* VIII. osztálybeli tanulókat választották meg.

Czegléden az egyenlőségi egyesület meghívta *Károlyi Gábor* grófot, hogy tartson szónoklatot az ünnepélyen.

Deésen az iparos ifjak önképző és betegsegélyző egylete f. év márczius 15-át az Angol szálló helyiségében táncmulatsággal végződő hangversenyyel ünnepli meg. A hangversenyen: melynek meghívó műsora a napokban lesz szétküldve — részt vesznek *Almai Irma*, *Hatfaludi Ilona* és *Pongrácz Erzsébet* k. a. Dr. *Bónis Árpád*, *Dánielovics Sándor*, ifj. *Gajzágó László*, *Gerstmann Ödön* urak és az egyesület dalosztálya. A szóló népdaléneket és czimbalmon játékot *Lantos György*, a *Körösy*-féle népzenekar új karmestere és ifj. *Körösy* — a szükséges számú zenekari tagokkal — fogják kísélni. *Budai Elek* e. titkár.

Déván az ünnepélyt az ipartestület hazafias választmánya rendezi. D. e. 10 órakor ünnepélyes istentisztelet lesz a reform. templomban, hol az alkalmi imát *Szóts Sándor* lelkész fogja mondani, melyet a tanítóképezde harmóniás éneke követ. Istentisztelet után az ünnepély tovább folytatatik a *Vigadó* nagytermében, hol egy iparos szavalni és a képezde ifjusága hazafias énekeket fog előadni *Hoós János* zenetanár vezetése alatt. Az emlékbeszédet *Jakab Ödön* főreálisk. tanár fogja tartani. Este 7 órakor közvacsora lesz a *Fehér-Kereszt* szálloda éttermében 1 frtos részvételi díj mellett. A délelőtti ünnepélyeken az ipartestület, az iparos ifjuság, a főreáliskola és a tanítóképezde tanári kara és növendék-serege saját zászlóik alatt, testületileg fognak résztvenni, ugy szintén a többi testületek és hatóságok is.

A „*Dicső-szent-mártoni Jótékonyczélú Mükedvelői Egyesület*“ a márczius 15-iki ünnepséget előkészítő és magát százas bizottsággá kiegészített s ennek kebeléből kiküldött rendezőség, f. évi márczius hó 15-én, jótékonyczélú hangversenyyel és táncczal egybekötött nemzeti ünnepséget rendez a vármegyeház disztermében, *H. Gál Domokos*, elnök. Gyöngyössi I. jegyző. I. *A nappali ünnepség programja*: 1. Délután 2 órakor 3 mozsárügyü dörgése jelzi a vármegyeházhoz való gyülekezést, honnan zászlók alatt és zene-szóval levonul az ünneplő közönség az unitárius templomba. Itt *Pázsint Mihály*, s. lelkész imát mond. Az Isteni tisztelet alatt a dombói népdalkör énekel. 2. Az Isteni tisztelet végeztével a gyülekezet felvonul az első pontban jelzett módon a vármegyeház disztermébe. Itt az ünnepség következő sorrendben foly le: a) Nyitány, éneklí: az iparos dalkör. b) „*Talpra magyar*“ költemény, *Petői S.*-től szavalja: *Pázsint Mihály*, unit. s. lelkész. c) Énekel: a dombói népdalkör. d) Ünnepi beszédet mond: *Cseresznyés Ödön*, ref. lelkész. e) „*Szózat*“ *Mester Károlytól*, éneklí: a mükedvelői dalkör. Az ünnepségnak ezen része teljesen díjtalan. II. *Az estvéli hangverseny programja*: 1. „*Férhívás*“ előadja: a mükedvelői dalkör. 2. „*Föhlhívás*“ *Webertől*, zongorán előadja: *Gáspár Ilona* k. a. 3. „*Pökayné*“ *Gyulay Páltól*, szavalja: *Kuti Irén* k. a. 4. „*Tell Vilmos*“ cz. opera „*Ouvertureja*“ *Rossinittól* zongorán előadja: *Felszeghy Berta* k. a. 5. „*Népdalok*“ czimbalmon czigányzene kíséretében előadja: gr. *Lázár Ádám* ur. 6. „*Népdalok*“ zongorán czigányzene kíséretében előadja: *Kerekes Béla* ur. Kezdeté este pont 8 órakor Az ünnepségnak ezen részén megjelenők, miután ennek tiszte jövedelme a helybeli kisdadóv-intézet javára fordittatik, belépő díjúl egy frtot fizetnek. Az egész ünnepségen a marosvásárhelyi első czigány zenekar játszik.

Föthön is nagy ünneppel készülnek megülni márczius 15-két, annak öröme, hogy a gödöllői kerületnek most függetlenségi képviselője van. Az ünnepi beszéd megtartására. *J. Virág Bélát* kérték föl.

Kraszna községében az ottani „*Olvasó-Egylet*“ választmánya 1848. márcz. 15-ének megünnepelése végett egy elnökletem alatt *Farczady Sándor*, *Gál Lajos*, *Rákosi Sándor*, *Stefánovits János*, dr. *Steiner Mór*, *Varga Gyula* és *Zoványi Lajosból* álló bizottságot küldött ki ezen ünnepély rendezésére. Közreműködnek: *Farczady Sándor* és neje, *Gál Lajos*, br. *Györfly Pál*, *Lengyel Hermin*, *Nagy Ilona*, *Stöhrer Leontin*, *Rákosi Sándor*, *Varga Gyula* és neje, *Zoványi Lajos*. Az ünnepély bevétele szegény iskolás gyermekek felruházására fog fordittatni. *Kraszán*, 1892. február 26. Hazafias üdvözléttel br. *Györfly Pál*.

Kassán változatos műsorral ünneplik meg.

Lippán márcz. 15. megünnepelésére bizottság alakult.

Marosvásárhelytől az idén nagy fényvel fogják megülni a márczius tizenötödiki ünnepet; az ebből a célból alakult bizottság minden intézkedést megtett, hogy az ünnepély méltó legyen az eszméhez, melyet a székelység fővárosa megünnepel.

Marosvásárhelyen az ünnepély élén *Dr. Bernády György* áll, ki megelőző évben a rendező-bizottság elnöke volt. Azelőtt *Györfly Pető* és *Kerekes Sámuel* vezették a márczius 15-iki ünnepély rendezését.

Márczius 15-ikét, *Piskitelepen* mint rendesen, ugy ez évben is a szokott módon ünneplik meg. Az ünnepély

t. i. össze van kötve a piskihidi csata évfordulójának megünnepelésével.

Márczius 15-ikének megünnepelése. Az ifjuság körében Budapesten szokottnál nagyobb lelkesedés mutatkozik a magyar szabadság ujjáébredési ünnepének a megünnepeléséért. Az Ifju Magyarország című ifjúsági lap szerkesztőségét tömegesen keresték fel az ifjak azzal a kérelemmel, hogy vegye kezébe a márczius 15-iki ünnepély rendezését. A nevezett lap szerkesztősége elfogadta a megbízást. Pápán a főiskolai ifjuság elhatározta, hogy az idén a márczius 15-iki ünnepély jóvedelmét a szegény tanulókat segélyező egyesület javára fogja fordítani.

Nagyváradon. A jogakadémia olvasóköre zárt helyen tartja meg az ünnepélyt, arra a hatóságot s a polgárságot meghívja. A program pontjai valószínűleg a következők lesznek:

Elnöki megnyitó beszéd.
Ünnepi méltató beszéd.
Szavaltat.
Emlékbeszéd Rulikovszky Kázmér felett.
Emlékbeszéd Nagy Sándor felett.

Az egyes pontok közt ének is lesz miért is a zenekedvelők egyesületének dalkörét fogják felkérni a közreműködésre. A rendezésre 15 tagú bizottságot választottak melynek tagjai Adorján Emil, Bozóky Kálmán, Bajor Antal, Baróthy Pál, Berthóty István, Gubicza Ádám, Gyöngyösi István, Hrabal Ottó, Kiss László, Linczinger Gyula.

Nagybecskerekén, mint Ambrus József plébános jelenti, a rendezendő márczius 15-iki ünnepély, minden előjel szerint igen élvezetesnek ígérkezik. A közreműködésre fölkerült zenekedvelők valamennyien engedtek a fölhívásnak és így a program teljesen méltó lesz ahhoz a nagy érdeklődéshez, melyet a közönség e kiválóan hazafias ünnepély iránt állandóan tanusít. Rendezi dr. Brájer Lajos, emlékbeszédet mond dr. Kiss Sándor főgym. tanár.

Nagy-Kikindán bizottság alakult márcz. 15. ünnep rendezésére.

„Pancsova és Vidéke“ szerkesztősége írja lapunknak. Mit a „P. és V.“ 6 év előtt megkezdett, az idén is nagy ünnepélylyel fog végbe menni. A márcz. 15-két a Társaskör, Gromon D. m. ny. tisz. egyesület s a Magyar Dalkör vezetése alatt a Trombita nagy termében üljük meg. Ünnepi szavaló egy tanár, felolvasó Dr. Sesitiúts, ki jeles szónok. A vidék is nagy mértékben lesz mint minden évben, úgy az idén is képviselve. A tiszta jóvedelem jótékony célra (éhínségesek) van szánva.

Szatmáron már megtették az előleges intézkedéseket; a mint nekünk írják a város fel lesz lobogóva. Az ünnepi beszédet a vigadóban Tabajdi Lajos ev. ref. lelkész mondja, Deák Kálmán pedig saját költeményét fogja elszavalni. Este táncmulatság lesz. *Debreczenből* arról értesítenek bennünket, hogy a főiskola ifjúsága körében megalakították a rendező bizottságot, mely a márczius 15-iki ünnepély programját megállapítja. Az alkalmi ünnepi beszédet Jánosi Gusztáv fogja tartani, Diószegi Mihály és Nagy Kálmán saját szerzeményű költeményeiket szavalják el. Az ünnepélyt a főiskola tágas udvarán fogják megtartani, a honnan az ifjuság az emlékkertbe vonul ki. Az 1848—49-iki debreczeni honvédegyelet a Margit-fürdő nagytermében üli meg márczius 15-ikét és ebből az alkalomból zártkörű táncmulatságot rendez.

Szegeden a polgárkörök ünnepélyes estéin kívül a belvárosi templomban hálaadó istentisztelet lesz, este pedig a színházban Szávay Gyula alkalmi szindarabját adják elő.

Szamosnnyáron a 48 tagból álló rendező bizottság elnöke *Gopcsa* Joáchim városi tanácsos, dr. Mártonffy La-

jos tanárjegyző. Ez idén Szongott Kristóf az Armenia szerkesztője tartja az emlékbeszédet. Czövek Jenő adóhivatali ellenőr alkalmi szavallata mellett még a helyi „dalzene-egylet“ és „önképző fuvó-zenekar“ működik közre délutáni ünnepélyünkön, melyet este a vigadó nagy termében közvacsora követ. Nem szedünk semmi díjat s a 48 as rendezőség állja ki a fölmerülő költségeket. Ha majd meggyökerezik és életszükséggé válik ez ünnepély, akkor talán bementi díjjal fogják rendezni.

Szilágy-Krasznán márcz. 15. ünnepélyt rendeznek. Az ünnepély rendezését az olvasó-egylet teljesíti br. Györfly Pállal az élén. Közreműködnek: Gál Lajos emlékbeszédet tart, Farczádi Sándorné, Lengyel Herminka és Farczádi Mihály szavalnak, Farczádi Sándor Nagy Ilonka zongora kísérete mellett hegedül, Sthörer Leontin cimbalmon játszik és a helybeli dalárda énekel. A jóvedelem a szegény iskolás gyerekek részére fordítatik.

Sepsi-Sz. Györgyön az ev. ref. főgym. tanári kara indította meg a mozgalmat, s felhívására a város intelligenciájának minden árnalától márcz. 15-iki bizottság alakult, mely nemsokára kibővülve egy állandó bizottsággá fog alakulni. Felszólította az összes iparostestületeket, kereskedelmi kört, a tűzoltókat, hogy zászlóik alatt testületileg jelenjenek meg. A program következő: Délelőtt 11 órakor a kollegiumi önképző-kör tart díszülést. Délután 3 órakor zenekar élén, zászlókkal az összes testületek s a nagy közönség kivonul a főtéren álló honvédszoborhoz, melyet megkoszorúznak Három dalárda: a Harmonia, az egyházi és a kollegiumi ifjúságé fogja énekelni a szótzatot, a himnust s egy hazafias dalt. Várkonyi Endre főgym. tanár mondja el az emlékbeszédet, Kusztos Gyula ev. ref. lelkész pedig a „Talpra magyar“-t szavalja — Az estélyt az idén még a Potsa alapítvány javára rendezik!

Szegesvárt a magyarság ünnepel. A mozgalom a „Magyar Kaszinó“-ból indul ki. A hol naponta megfordul minden Szegesváron lakó intelligens magyar ember s hol a dolog természete szerint megszoktak beszéltetni a napi események mellett olyan kérdések is, melyek magyar társadalmunkat bármily oldalról is közelebbről érintik. S így történt, hogy a márczius 15-iki ünnepély megtartásának szükségessége is a kaszinóban határozottatott el s onnan küldetett ki a rendezésre Bochkor Árpád elnöklete alatt egy Benedek Mihály, Rabocsrai Zsigmond és Lattenberg Lajos tagokból álló bizottság, mely az ünnepély programját már meg is állapította akként, hogy lesz egy ünnepi felolvasás, egy szavallat, egy karének és aztán társas vacsora a kaszinó helyiségeiben. Az ünnepi felolvasást Kelen Sz. dor. társadalmunk kedvelt tagja fogja tartani.

Szinnye községben a körültekintés kegyelettel ünnepi meg márcz. 15-ét. A rendezés élén Kovács Gábor ref. körültekintés áll, ki egyszersmind tanító is. Az ünnepélyen a tanulók is közreműködnek, énekelvén a magyar „Miatyánk“-ot, az „Ister áldd meg a magyart“, elszavalván a „Talpra magyart“ és a „Szózat“-ot. — Fölolvasást tart a helybeli lelkész. Mivel a hívek mind szegény sorsu emberek az ünnepélynek bevétele nem leendő. Kicsiny dolog ez; de a sziklák porszemekből, a honszeretet tüze kis szikrákból áll. És nagy horderejű dolog akkor, ha meggondoljuk, hogy pár évvel ezelőt ez idegen nemzetiség közé ékelte maroknyi magyarság — anyanyelvét is majdnem elfeledte. —

Temesváron bizottság rendez ünnepélyt.

Szerk. üzenetek.

Székely J. Deés. Szíves sorait csak ápril hónapban intézhetjük el. Most az ünnep és egyéb teendőket minden időnket igénybe vesszük. — **Sárkány L. Torda** Méltóztassék beküldeni azt a kéziratot Láthatlan nem szólhatunk hozzá. — **V. G. S. Sz. György.** Kérünk olyanokat válogatni még, a melyek történelmi értékkel is bírnak és a mellett érdekesek is. Az érdekesebb kéziratok mindig többet érnek, mint a proklamációk, melyek nyomtatott példányai megvannak több helyen. — **K. L. Abony,** Hálásan köszönjük s óhajtuk, hogy siker koronázza nemes buzgokodását. Episodokat szívesen vesszük. — **Z. T. Kossuthfalva.** Ohajtva várjuk azokat az emlékiratokat. *Több kéziratból jövőre.*

5% TAKARÉK-PÉNZ 5%

betéteket elfogad 5%-ra az

ERD. MAGYAR JELZÁLOG HITELBANK

Kolozsvártt.

ALAPTŐKE 400,000 forint.

Igazgatóság: Gróf Bethlen Gábor, br. Bánffy Dezső, Lukács László, Péterffy Zsigmond, gr. Wass Béla, Horváth Gyula, dr. Kiss Mór, Merza Lajos, Deák Albert, Dalmai Géza, dr. Weisz Miksa. Felügyelő bizottság: Gróf Kornis Viktor, Szász Domokos, gr. Bethlen Bálint, Sombory Lajos, Politzer Zsigmond.

LEGELŐNYÖSEBB TŐKE ELHELYEZÉS.

25 2-4

Az Erdélyrészi Magyar Jelzalog Hitelbank 5 százalékos óvadékképes zálogleveleket ad el parin alól. Ezen záloglevelek tehát nemcsak a legbiztosabb tőkebefektetést képezik, hanem egyszerismind az összes piacon levő zálogleveleknél magasabb kamatot hajtanak

Az Erdélyrészi Magyar Jelzalog Hitelbank előnyös és könnyen törleszhető jelzalog-kölcsönöket nyújt földbirtokra és megyei székhelyen fekvő házakra az érték 50%-ig.

Félévi részlet 100 frt után 3 frt 31 kr. Törlesztési időtartam 40 év. Rendkívüli törlesztés vagy teljes visszafizetés bármikor elfogadtatik. Bélyegmentes kölcsönfolyamodvánnyal ingyen szolgál az intézet.

Iroda és pénztár: Kolozsvártt, Belszén-utca 3. sz. 1. emelet.

HARANGÖNTŐDE.

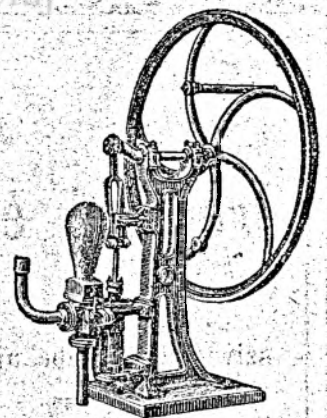
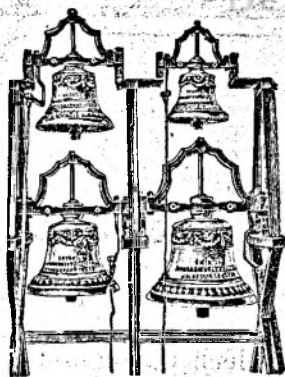
Alapított 1770-ben.

ANDRÁSOF SZKY EFRAIM

(Az 1885-iki budapesti orsz. kiállításon jurytag)

Több kiállításon első díjat nyert.

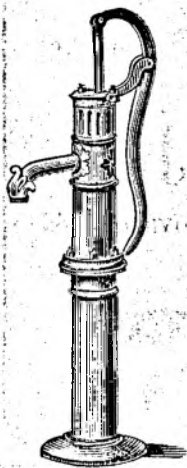
Kolozsvárt, a bel- és külmagyar-utca sarkán, saját házában.

ERDÉLYI ELSŐ SZABADALMAZOTT

nagy és kis harangok, valamint mindenféle rézárúk öntődéje, kutak, szivattyúk, tűzfecskendők, gőz- és vízvezetési szerelvények

LEGNAGYOBB MŰHELYE.

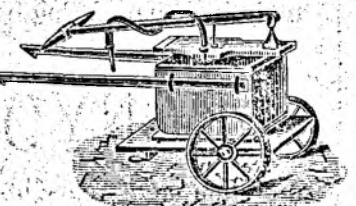
Ajánlja a főtiszt. papság, egyh. községek, azok gondnokai, valamint gyártulajdonosok figyelmébe a jelenkornak mindenekben megfelelően, legújabbban berendezett, az erdélyi részekben legnagyobb harangöntődéjét;

az általa feltalált s a birodalom mindkét felében kir. szabadalommal kitüntetett, a harangnak vaskoronávali felszerelését, melynek előnyei, hogy a harang fogas ringón, ahhoz alkalmazott ágyon minden kenőcs nélkül mozog, az ütője — mely réz s így a harang oldalát nem gödrözi — szij helyett szintén réz hengerre van alkalmazva, a harangozás az eddigi erőnek egy negyed részével eszközölhető és a legszebb hangadás eszközölhető elő.

Elvállalja mindenfajta harang öntését, ugy a legnagyobb méretű, mint a legkisebb csengetyűk zeneszileszhangzó csoportjai felállítá-át, elhasznált, megrepedt harangok újra öntését, valamint régi harangok újbóli felszerelését könnyebb járasmód szerint;

mindennemű utcai, kerti kutak, tűzfecskendők készítését, valamint iskolai és vasuti csengetyűk és harangok öntésére is — gyors szolgálat és jutányos ár mellett — vállalkozik. Kissebb fajta harangok raktáron készen vannak. Gőz és vízvezetési munkálatokat teljesít, szökőkutakat és villámhárítókat felállít.

Ugy vidéki, mint helybeli szakmájába vágó minden megrendeléseket gyorsan és pontosan, szolid és jutányos árak mellett teljesít. Árjegyzékeket és költségvetéseket ingyen és bérmentve küld.

26 2-

Kéretik kérdezősködéseknél és rendeléseknél az 1848-49. „Tört. Lapokra” hivatkozni.

Friss gazdasági

vetemény és virág-magvak.

GAZDASÁGI GÉPEK;

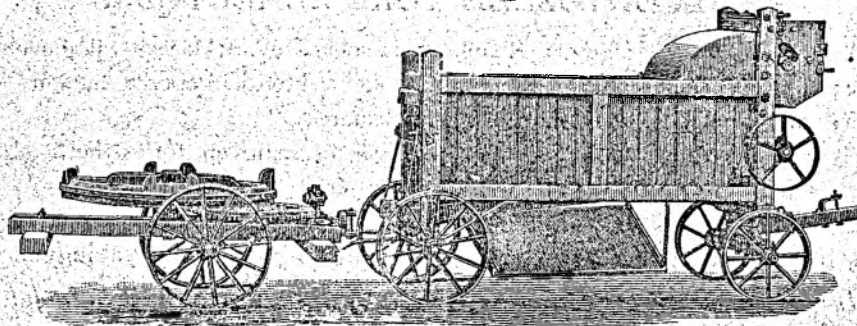
hárs, oltóviasz, szárított fűvek stb.

legolcsóbban kaphatók

TAUFFER FERENCZ UTÓDÁNÁL

Kolozsvártt bel-középutca 6.

➔ Árjegyzék kívánatra küldetik. ➔

A „KÖZMŰVELŐDÉS”

Irodalmi és Műnyomdai Részvény-Társaság

KOLOZSVÁRT (főközség BRASSOBAN)

szíves figyelmébe ajánlja a modern graphikai követelményeknek megfelelően berendezett

KÖNYVNYOMDÁJÁT

mely újabb a legdiszesebb betűkkel szaporított, s így a legkényesebb igényeket is kielégitheti.

KÖNYOMDÁJA, LITHOGRAPHIÁJA

melyben a legjelesebb erők s a legkitünőbb gépek vannak alkalmazva, a fővárosi és külföldi nagyobb műintézetek méltó versenytársa.

➔ **Árai határozottak, olcsók.** ➔

Vidéki megrendeléseket pontosan teljesít.

22

4—

Egy szerény igényű intelligens nőtlen fiatal ember tisztességes családnál

lakást és teljes ellátást

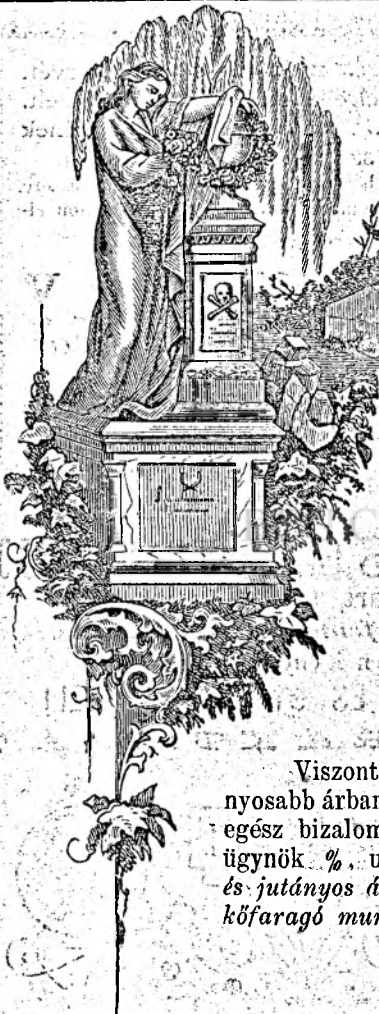
keres ápril 1-től kezdve.

Megkeresések a kiadó-hivatalhoz levélben intézendők.

Házvezető nőnek ajánlkozik egy jó családbeli nyugdíjas intelligens özvegy, ki leányai neveltetése végett Kolozsvárt óhajtana letelepedni. Egy szoba és konyhából álló lakásért, fűtésért öreg párok gondozását vagy betegápolást szívesen teljesítene.

Megkeresések özv. Báthory Gábornéhoz Zalatra intézendők.

Bővebb felvilágosítást ad a kiadó-hivatal is.

NAGY TESTVÉREK

m á r v á n y

és

a n d e s i t

SIRKŐ GYÁRA

Kolozsvárt a Torda-utcában.

Ajánlja: dus. siremlékkő-telepét, **Gránit, Syenit, fekete, fehér, piros és szürke márványból** ugyszintén a legtartósabb minőségű (bácstoroki) mészkövet, öntött vas keresztből, stb.

Arjegyzékek és rajzok kívánatra megküldetnek, levélre azonnal válaszoltatik.

Viszont elárusítók figyelmébe ajánljuk, hogy általunk készített sarkövek nálunk jutányosabb árban beszerezhetők, mint bármely más gyárból. A házaló ügynökök mellőzésével, kérjük egész bizalommal hozzánk fordulni, mert ez által *tetemes megtakarítás érhető el* (az illető ügynök %, uti költség, szállítási különbözet stb.) Czégünknek főfeltétele, *a hibátlan anyag és jutányos ár.* Készítünk és elvállalunk sarkolt-lapokat, emléktáblákat és épülethez tartozó *kőfaragó munkákat.*, lépcsőfeljárásokat a fent elősorolt minőségű kövekből és trachitból stb.

Tisztelettel

NAGY TESTVÉREK.

18 4—

Debreczeni ipar-mű-kiállítás 1881. díszokmány.

Demjén Agoston

műlakatos mester, belszén-utca 12. sz.

KOLOZSVÁRT.

Diszkapuk, műkovácsolt luszterek, lámpák, gyertya-tartók, virág asztalkák, vastetők vaslemezzel, vagy üveggel fedve. Mindenféle épület lakatos munkák vasfolyosók és vaslépcsők. Készít balkon, lépcső, és sark rácsozatokat, főző kemenczéket, lábón állókat rakott téglával vagy kályhával bárminő nagyságban jótállás mellett.

CSATH KÁROLY

kávéháza és czukrászata Kolozsvárt a Trencsin-téren, a szabad köművesek palotájában.

A fejlődött igényeknek teljesen berendezve.

Tekéző asztalokkal, a parkban kioszkkal a nyári időnyre.

Mindennap friss tészták, sütemények.

Reggeli vagy oszonna kávé 1 óra előfizetve

2 frt 80 kr. 19 3—

HUNWALD LIPOT

az Aussigi palaczkgyár

ERDÉLYI FŐRAKTÁRA.

PORCELLÁN, KÖEDÉNY, TÜKÖR,
ARANYLÉCZ

és mindennemű lámpa nagy raktára,

HAZAI ÉS CSEHORSZÁGI
táblaüveg,

27 3- - - - - valamint

BELGIAI SOLINTÁBLÁK.

Ablaküvegezések helyt és vidéken.

Kolozsvártt, Belmagyar-utca 4-ik szám.

ELLENZÉK

legnagyobb és legelterjedtebb
POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI NAPILAP
az erdélyi részekben.

Szerkesztője Bartha Miklós orsz.-gyülési képviselő

Munkatársai a politikai élet legkitűnőbb vezérférfiai. Gazdag társadalmi rovattal, kitűnő tárczarovattal, melyekben egy-egy érdekes önálló eredeti közlemény mellett a legkitűnőbb angol regények látnak napvilágot „Amica” Sáni Lászlóné jeles fordításában

Levelezői vannak az erdélyi részek minden pontján.

Előfizetési ára évnegyedre 4 frt.

Megrendelhető Kolozsvárt

2 4- - - - - az ELLENZÉK kiadóhivatalában

Tornatermek, téli és nyári tornahelyek tervét, berendezését, szerek elkészíttetését, a nagymélt. vallás és közokt. miniszterium rendeletének megfelelő mód szerint az iskolák részére, Továbbá szoba-torna berendezéseket magánosok részére az egészségügyi követelményeknek megfelelő módon elvállalja

ALBERT KÁROLY
a kolozsvári tornavivoda
torna tanára.

Levélbeli megrendelésekre azonnal válasz adatik. 31 2-

Első erdélyi

önműködő kötőnélküli vászon-roléta ablak redőnyt vagyok bátor ajánlani becses figyelemükbe, a mely redőnyt sehol sem kell megkötni és mégis ott áll meg az ablakon, a hol akarják, a felemelése könnyűszerrel történik. A legnagyobb függöny 200 ctm. hosszú 110 ctm. széles. Feltevéssel és gépezettel együtt 5 frt. Továbbá: Kötővel felszerelt vászon rolo szín és nagyság különbség nélkül 220 ctm. magas és 110 centim. széles, feltevéssel együtt 2 frt 80 kr.

A függöny tartósságáért és jószágáért felelősséget vállalok hat éven keresztül, bárminemű romlást saját költségemmel fedezek.

A n. é. közönség szives pártfogását kérve maradok

kiváló tisztelettel

ERNESZT JÓZSEF.

12 4- - - - - (Kolozsvártt, Kisbuza-utca 11. sz.)

Vidéki megrendelések az ablak felmérése szerint pontosan eszközöltetnek.

MATUTSEK JÓZSEF

Kolozsvártt, főtér 17. szám

1866. év óta fennálló cipész-üzlete.

Ajánlja minden idényre dusan ellátott

FÉRFI- NŐI- ÉS GYERMEK-LABELLI

NAGYRAKTÁRÁT.

Megrendelések legújabb divat szerint jó, tartós anyagból, jutányos-árban, gyorsan és pontosan teljesíttetnek.

Vidéki megrendelések beküldött mértékek, esetleg viselt lábbalminta után pontosan teljesíttetnek. 33 2-